

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Tina Baštevč

**AKTIVNOSTI ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO V
POVEZAVI Z OSNOVNIMI IN S SREDNJIMI ŠOLAMI**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Tina Baštevč

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

**AKTIVNOSTI ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO V
POVEZAVI Z OSNOVNIMI IN S SREDNJIMI ŠOLAMI**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

ZAHVALE

Mentorici doc. dr. Maji Garb za prijetno in korektno sodelovanje v času študija in še posebej za pomoč in nasvete ob pisanju diplomskega dela.

Zvezi veteranov vojne za Slovenijo za posredovanje informacij.

Staršem za razumevanje in podporo. Kjerkoli, kadarkoli in s čimerkoli.

Izjemni študijski kolegici in dobri prijateljici Natalie za konstruktivne kritike in vlivanje poguma ob pisanju diplomskega dela.

...in vsem drugim mojim, ki so in še verjamejo vame.

Tina Baštevč,
Ljubljana, julij 2007

Aktivnosti Zveze veteranov vojne za Slovenijo v povezavi z osnovnimi in srednjimi šolami

Nastanek lastne države je za vsak narod najpomembnejši dogodek v njegovi zgodovini. Proces osamosvajanja slovenskega naroda in nastajanje samostojne Republike Slovenije se je začel že nekaj let pred »vojno«, pomembni dogodki, povezani z njim, pa so se nadaljevali tudi kasneje. To je obdobje, s katerim bi morali biti seznanjeni vsi državljani, sploh mlajši, ki so se že rodili v Republiki Sloveniji. Največjo možnost, da se seznanijo z njim, imajo v sklopu obveznega osnovnošolskega in v nadaljevanju srednješolskega izobraževanja. Najbolj pristno pripovedovanje o dogodkih med letoma 1988 in 1992 lahko zaenkrat še ponudijo tisti, ki so v njih aktivno sodelovali. Med temi so tudi člani Zveze veteranov vojne za Slovenijo, ki si vse bolj prizadevajo za ohranjanje dostojnega spomina in seznanjanje mladih z obdobjem osamosvajanja Slovenije in predvsem z »vojno« za Slovenijo v osnovnih in srednjih šolah. Njihovo delovanje je zelo podobno delovanju veteranskih organizacij v tujini na tem področju. Slovenski veterani so nekaj tovrstnih aktivnosti že oblikovali, iščejo pa še druge možne načine za sodelovanje z omenjenima institucijama. Šole pa njihove aktivnosti, glede na individualne odločitve učiteljev, vključujejo ali jih ne vključujejo v svoje izobraževalne programe.

Ključne besede: domoljubje, osamosvajanje, osnovne šole, srednje šole, Zveza veteranov vojne za Slovenijo.

Activities of the Union of Veterans of the War for Slovenia linked to elementary and secondary Schools

The most important event in peoples' history is the formation of their own nation-state. The process of attaining independence of the Slovene people and the rise of the independent Republic of Slovenia began years before the "war", significant events connected to it continued also later. Every citizen should know this period by heart, especially the younger ones who were born in an independent Slovenia. The biggest possibility of being introduced to it lies in the framework of compulsory elementary and secondary school education. For once, the one's who actively took part in the events between 1988 and 1992 offer the most authentic narration about them. Among them are the members of the Union of Veterans of the War for Slovenia, who strive for the preservation of a proper memory of this historic event. Besides, they endeavor, mainly through elementary and secondary schools, in awareness-building of the youth for the period of attaining Slovenia's independence, especially the "war" for Slovenia. This is one similarity to the work of foreign veterans' organizations in this sphere of activity. There have been several such activities, but the veterans are still in search for other possible ways of cooperation with the two mentioned institutions. Nevertheless, it is on behalf of individual teachers' choice that schools do or do not include the activities into their syllabus.

Key words: attainment of independence, elementary school, patriotism, secondary school, Union of Veterans of the War for Slovenia.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	7
UVOD	8
1. METODOLOŠKI OKVIR	10
1.1 CILJ IN PREDMET PROUČEVANJA	10
1.2 HIPOTEZI	10
1.3 STRUKTURA NALOGE IN UPORABLJENE RAZISKOVALNE METODE	10
2. OBDOBJE OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE	13
2.1 LETO 1990	15
2.1.1 <i>Dogajanje od januarja do aprila 1990</i>	16
2.1.2 <i>Dogajanje od aprila do konca leta 1990</i>	17
2.2 LETO 1991	18
2.2.1 <i>Dogajanje od januarja do 25. junija 1991</i>	18
2.2.2 <i>»Vojna za Slovenijo« (od 26. junija do 7. julija 1991)</i>	20
2.2.3 <i>Dogajanje po 7. juliju 1991</i>	22
3. ZVEZA VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO	23
4. UČNI NAČRTI IN UČNA SNOV O OBDOBJU OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE V OSNOVNIH IN SREDNJIH ŠOLAH	26
4.1 UČNI NAČRTI	26
4.1.1 <i>Učni načrti v osnovnih šolah</i>	27
4.1.2 <i>Učni načrti v srednjih šolah</i>	28
4.2 UČNA SNOV	30
4.2.1 <i>Učna snov o obdobju osamosvajanja Slovenije v osnovnošolskih učbenikih</i>	30
4.2.2 <i>Učna snov o obdobju osamosvajanja Slovenije v srednješolskih učbenikih</i>	32
4.3 PRIMERJAVA OSNOVNOŠOLSKE IN SREDNJEŠOLSKE UČNE SNOVI O OBDOBJU OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE	35
5. AKTIVNOSTI ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO V POVEZAVI Z OSNOVNIMI IN S SREDNJIH ŠOLAMI	37
5.1 AKTIVNOSTI ZVVS	37
5.1.1 <i>Predavanja na osnovnih šolah</i>	37
5.1.2 <i>Razpošiljanje glasila Veteran</i>	40
5.1.3 <i>Razpis v glasilu Veteran</i>	41
5.1.4 <i>Razpošiljanje drugega materialnega gradiva</i>	41
5.1.5 <i>Organizacija posvetov zgodovinarjev</i>	42
5.2 AKTIVNOSTI OBMOČNIH ZDRUŽENJ VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO	43
5.2.1 <i>Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Domžale</i>	43
5.2.2 <i>Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Grosuplje</i>	44
5.2.3 <i>Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Lendava</i>	44
5.2.4 <i>Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Kočevje</i>	45

5.2.5 Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Mislinjska dolina	45
5.2.6 Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Ormož	45
5.2.7. Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Šmarje pri Jelšah	46
5.2.8 Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Štore	47
6. MNENJE ŠOL O AKTIVNOSTIH ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO, POVEZANIH Z NJIMI	48
7. MOŽNE AKTIVNOSTI ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO V POVEZAVI Z OSNOVNIMI IN S SREDNJIMI ŠOLAMI	50
7.1 PREDAVANJA NA ŠOLAH	50
7.2 SREČANJA S STARŠI VETERANI	51
7.3 SODELOVANJE NA SLOVESNOSTIH	52
7.4 POTUJOČA RAZSTAVA	52
7.5 RAZSTAVE MATERIALNIH ZGODOVINSKIH VIROV IZ OBDOBJA OSAMOSVAJANJA	53
7.6 SODELOVANJE PRI OBŠOLSKIH DEJAVNOSTIH	54
7.8 SKRIB VETERANOV ZA VARNO POT V ŠOLO	54
7.9 UVEDBA ŠPORTNIH KATEGORIJ ZA UČENCE IN DIJAKE	55
7.10 JAVNI NATEČAJI	55
7.11 JAVNO POVABILO DOLOČENE SKUPINE UČENCEV NA DRUŽENJE Z VETERANI	56
8. AKTIVNOSTI VETERANSKIH ORGANIZACIJ V TUJINI V POVEZAVI Z OSNOVNIMI IN S SREDNJIMI ŠOLAMI	57
SKLEP	59
VIRI	62
<i>SEKUNDARNI VIRI</i>	62
<i>PRIMARNI VIRI</i>	67
<i>EMPIRIČNO GRADIVO</i>	67
PRILOGE	69

SEZNAM KRATIC

Demos – Demokratska opozicija Slovenije

ES – Evropska skupnost

GŠ – generalštab

JLA – Jugoslovanska ljudska armada

MO – Ministrstvo za obrambo

Moris – specialna brigada teritorialne obrambe pri Ministrstvu za obrambo

MSNZ – Manevrska struktura narodne zaščite

MŠŠ – Ministrstvo za šolstvo in šport

OZVVS – Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo

PO – pokrajinski odbor

PROVOJ – projekt Poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo

RS – Republika Slovenija

RŠ – republiški štab

SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija

SR – socialistična republika

SV – Slovenska vojska

TO – teritorialna obramba

ZSM – Zveza socialistične mladine

ZVVS – Zveza veteranov vojne za Slovenijo

UVOD

Od osamosvojitvene vojne je minilo petnajst let in približno toliko so stari učenci v devetem razredu osnovne šole, ko se pri učnem predmetu zgodovina srečajo s tem obdobjem zgodovine Slovencev. Zanje so dejstva in dogodki, povezani z osamosvajanjem Slovenije, tuji in nerazumljivi in imajo do njih povsem ravnodušen odnos. Republika Slovenija (RS) kot država, v kateri živijo, se jim zdi nekaj samoumevnega. Starejši, tisti, ki so živeli v »starem sistemu«, ki so spremljali ali prisostvovali osamosvojitvi naše države, imajo do tega dela zgodovine drugačen odnos. Za njih so takratni dogodki še zmeraj živi, spominjajo se podrobnosti iz časa vojne in gojijo do osamosvojitve posebna, nacionalno obarvana čustva. Generacije, ki prihajajo, od svojega rojstva živijo v RS in zanje bo ta učna snov pri zgodovini dejanska zgodovina, nekaj, kar se je zgodilo, ko še niso bili »na svetu«.

Junij 1991 je bil pomemben čas za naš narod. Takrat se je osamosvojil, si oblikoval lastno državo in začel utirati pot v svetovno diplomacijo. Nastanek države je za narod najpomembnejši dogodek v njegovi zgodovini in takšno mesto bi moral imeti tudi v odnosu do drugih tem in obdobjih slovenske in svetovne zgodovine. Zato je prav, da se mu da primerno mesto tudi v učnih načrtih za osnovne in srednje šole, se učence pouči o tem obdobju in tako pri njih vzbudi čut za pripadnost narodu in državi, ki v sodobnem svetu vse bolj izgubljata svojo vlogo.

Poleg učnih načrtov imajo nalogo in cilj prenašanja dejstev o osamosvajanju Slovenije tudi drugi akterji. Dokler je še mogoče, lahko največjo vlogo pri tem pripišemo tistim, ki so bili v proces aktivno vključeni in so lahko njihova pričevanja najboljši način za ohranjanje spomina na osamosvojitvev, vzbujanje pripadnosti in predanosti svojemu narodu in državi. Eden izmed takšnih akterjev je tudi Zveza veteranov vojne za Slovenijo (ZVVS), ki združuje veterane, ljudi, ki so na različne načine aktivno sodelovali pri nastanku RS. Tako je zveza tista, ki razpolaga z veliko podatki, s spomini in združuje ljudi, ki lahko prenašajo spomin na osamosvojitvev Slovenije na mlajše generacije dostojno in doživeto.

Neke vrste posredniki znanja o obdobju osamosvajanja in nacionalnih vrednot so učitelji, ki na podlagi omenjenih učnih načrtov in učnih snovi ta dejstva prenašajo učencem. Najbolj ustaljen način je s predavanji in vsebinami, zapisanimi v učbenikih. Če pa imajo interes, voljo in jim to možnost dopušča tudi učni načrt, se lahko poslužujejo tudi pristnejšega načina – sodelovanja s člani ZVVS, z veterani.

V diplomskem delu z naslovom Aktivnosti Zveze veteranov vojne za Slovenijo v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami želim proučevati aktivnosti, ki jih ZVVS izvaja v osnovnih in srednjih šolah, odziv in mnenje šol o omenjenih aktivnostih, in te aktivnosti primerjati s podobnimi, ki jih izvajajo veteranske organizacije v tujini. Za to temo sem se odločila, ker želim ugotoviti, v kolikšni meri se lahko ZVVS kot družbena organizacija vključi v izobraževalni sistem in ali ima dovolj kvalitetnih aktivnosti, s katerimi bi lahko odigrala pomembno vlogo pri seznanjanju mladih s slovensko zgodovino, natančneje z obdobjem osamosvajanja Slovenije.

Z nalogo želim opozoriti na dobre in slabe poteze obeh strani – ZVVS in šol, izpostaviti problem sodelovanja družbene in državne institucije in nakazati možna izhodišča, ki bi vodila k obojestranskemu zadovoljstvu in vzajemni pomoči.

V svoji nalogi bom predstavila aktivnosti ZVVS na nivoju zveze, ki jih organizirajo in koordinirajo na sedežu in v najvišjih organih in tiste, ki jih izvajajo posamezna Območna združenja Zveze veteranov vojne za Slovenijo (OZVVS). Za mnenje o teh aktivnostih sem se odločila povprašati šole na izbranem ožjem območju, to je na območju OZVVS Domžale, ki je eno izmed aktivnejših OZVVS, zato tega dela ne bom mogla posploševati na celotno Slovenijo. Pridobljene informacije mi bodo zadostovale za predstavitev odnosa šol do aktivnosti ZVVS, saj v Domžalah na nekateri šolah te aktivnosti izvajajo, na nekaterih pa ne. Aktivnosti ZVVS bom primerjala z aktivnostmi, ki jih izvajajo veteranske organizacije v tujini. Informacije bom poskušala pridobiti od tistih članic Svetovne veteranske federacije (SFV), ki imajo na njenih spletnih straneh objavljene elektronske naslove.

1. METODOLOŠKI OKVIR

1.1 CILJ IN PREDMET PROUČEVANJA

Pričujoče diplomsko delo sem se odločila napisati z namenom predstaviti aktivnosti ZVVS na področju predstavljanja dejstev obdobja osamosvajanja v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami, odziv šol na te aktivnosti in na podlagi ugotovitev poiskati še druge možne načine sodelovanja ZVVS s šolami ter opisati tovrstne aktivnosti veteranskih organizacij po svetu.

Predmet proučevanja predstavljajo aktivnosti ZVVS v osnovnih in srednjih šolah in odnos šol na območju enega izmed najaktivnejših združenj veteranov do teh aktivnosti.

1.2 HIPOTEZI

Hipoteza 1: Učitelji se aktivnosti ZVVS pri predstavljanju dejstev o obdobju osamosvajanja Slovenije in razvijanju nacionalnih vrednot poslužujejo v skladu z možnostmi njihovega vključevanja v poučevanje glede na veljavne učne načrte.

Hipoteza 2: ZVVS izvaja aktivnosti predstavljanja obdobja osamosvajanja Slovenije v osnovnih in srednjih šolah zaradi prizadevanja za boljše poznavanje tega dela slovenske zgodovine med osnovnošolci in srednješolci in dostojnega ohranjanja spomina na to »vojno«.

1.3 STRUKTURA NALOGE IN UPORABLJENE RAZISKOVALNE METODE

Diplomsko delo sem razdelila na več delov. Po predstavitvi zadane naloge v uvodnem poglavju sem zaradi boljše preglednosti temeljna pojma, obdobje osamosvajanja Slovenije in ZVVS, predstavila v posameznih poglavjih. V prvem sem v začetku opredelila in opisala obdobje osamosvajanja Slovenije, v drugem pa predstavila temeljne značilnosti ZVVS kot institucije, ki se je oblikovala kot posledica osamosvojitvenih dogodkov. V tretjem delu naloge sem podala analizo učnih načrtov in učnih snovi na področju osamosvajanja Slovenije v osnovnih in srednjih šolah, saj mi je

ta v nadaljevanju omogočila predstaviti tudi predloge drugih možnih aktivnosti, ki bi jih ZVVS lahko izvajala v povezavi s šolami. V poglavjih pred tem sem predstavila aktivnosti, ki jih je ali jih še izvaja ZVVS, in rezultate raziskave, ki je preučevala mnenja šol o aktivnostih ZVVS in poučevanju tem, povezanih z osamosvajanjem Slovenije. Pred sklepnim delom sem interpretirala še odgovore veteranskih organizacij po svetu glede njihovih aktivnosti v povezavi s šolami in njihovega mnenja o pomembnosti domoljubnih čustev. V sklepu sem subjektivno ovrednotila obstoječe aktivnosti ZVVS in način sodelovanja med njo in šolami.

Z metodološkega vidika je diplomska naloga pretežno empirična. Teoretične raziskovalne metode sem uporabila v začetku in za postavljanje podlage empiričnemu delu. Najprej sem se seznanila z razpoložljivimi viri na področju predlagane teme in tako uporabila metodo zbiranja virov. Z metodo analize primarnih virov sem analizirala obstoječe dokumente na področju sprejetih standardov glede učnih načrtov v osnovnih in srednjih šolah in delovanja ZVVS. Z metodo analize sekundarnih virov sem analizirala vsebino zbranih knjig (učbenikov, zbornikov itd.) in člankov. Tako sem teoretični del zaključila s poglavji o obdobju osamosvajanja, ZVVS in učnih načrtih. Aktivnosti ZVVS sem predstavila z empiričnimi raziskovalnimi metodami. Na enak način sem predstavila odnos šol do aktivnosti ZVVS v povezavi z njimi in podobne aktivnosti veteranskih organizacij v tujini. Podatke o aktivnosti ZVVS in OZVVS sem pridobila z intervjujem in dopisovanjem po elektronski pošti. Prošnjo za posredovanje informacij sem posredovala vsem 54 OZVVS in tistim, ki so sporočili, da tovrstne aktivnosti izvajajo, poslala vprašalnike, s pomočjo katerih sem pridobila natančnejše opise in podatke o njihovih aktivnostih, ki so povezane s šolami. Podatke o mnenjih in odnosih šol o aktivnostih, ki jih izvajajo ZVVS in OZVVS v povezavi s šolami sem poskušala pridobiti na podoben način. Elektronska sporočila s prošnjo za posredovanje informacij in z vprašalnikom¹ sem posredovala osnovnim šolam in srednji šoli v občini Domžale. Podatke o aktivnostih v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami, ki jih izvajajo veteranske organizacije v tujini sem pridobila s pomočjo prošnje za pridobitev informacij in vprašalnika², ki sem ju posredovala veteranskim organizacijam, ki so

¹ Vprašalnik o sodelovanju z ZVVS za osnovne in srednje šole (Glej prilogo A).

² Vprašalnik o izvajanju aktivnosti v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami za veteranske organizacije v tujini (Glej prilogo B).

članice SVF³ in imajo na njeni spletni strani objavljene elektronske naslove. Odziv in pridobljene podatke sem predstavila v posebnem poglavju. Pred sklepom sem še z vzporednim povezovanjem ugotovitev o mnenjih šol, aktivnostih ZVVS v povezavi z njimi in obstoječih učnih načrtih, predstavila nekaj možnih aktivnosti, pri kateri bi instituciji lahko sodelovali.

³ Svetovna veteranska federacija (2004): *Članice Svetovne veteranske federacije*. Dostopno na <http://perso.orange.fr/fmac/english/fr-composition.htm> (23. april 2007).

2. OBDOBJE OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE

Različni avtorji navajajo različna obdobja, v katerih naj bi se začelo osamosvajanje slovenskega naroda in različno definirajo njihovo dolžino. Nekateri govorijo o dolgem obdobju boja za suverenost slovenskega naroda, drugi o nekoliko krajšem obdobju boja za lastno državo, vsem opredelitvam pa je skupen konec – nastanek prve slovenske suverene države, Republike Slovenije junija 1991.

Repe (2002: 23) o obdobju osamosvajanja Slovenije piše, da so se konflikti v Jugoslaviji pojavili že v procesu njenega nastajanja, ko je prišlo do centralizacije najprej posameznih oblastnih segmentov (varnostne službe, vojske), potem pa tudi drugih vej oblasti. To obdobje se zdi veliko daljše Tomšiču (2001: 73), ki pravi, da gleda na osamosvojitve Slovenije kot na stoletja trajajoč tek, ki se je zahvaljujoč vztrajnosti in pogumu, vse od Primoža Trubarja dalje, srečno končal na samem Olimpu. Bebler (2001: 25) meni, da je razvoj Slovencev v nacijo s svojo mednarodno priznano državo trajal najmanj poldrugo stoletje: vse od sorazmerno majhne etnične skupine v večnacionalnem avstro-ogrskem imperiju v del »troedinega« slovenskega naroda v času Kraljevine Jugoslavije, kot zadnje pa v enega izmed konstitutivnih narodov v jugoslovanski federaciji.

V diplomski nalogi sem obdobje osamosvajanja Slovenije omejila na dogajanje v letih 1990 in 1991, ki jih spremljajo nekateri, za osamosvojitve Slovenije vidnejši dogodki, do katerih je prišlo že konec leta 1988 in v letu 1989 in tisti, ki so se nadaljevali v drugi polovici leta 1991 in v začetku leta 1992. Podlaga omejitve na obdobje 1990–91 so analize dogodkov tistega časa, pričevanja in prispevki s konferenc, v katerih avtorji v večini navajajo začetek razpadanja Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) in nastajanja RS v letu 1990 in opisujejo njun potek vse do konca, junija 1991. Naslednja izmed opredelitev še posebej kaže na to.

Repe (2002: 26) o začetku razpada Jugoslavije in nastanku RS piše, da so bili proti koncu leta 1990 v Jugoslaviji prepoznavni tako očitni znaki razpadanja države, da jih je bilo težko spregledati, čeprav so le redki verjeli, da bo država razpadla. Na dveh ključnih področjih – pravnem in ekonomskem – se je razpad že zgodil. Po sprejemu amandmajev na slovensko ustavo v tedaj še socialistični skupščini septembra 1989 je

sledila vrsta ustavnih zakonov, ki so krepili pravno samostojnost Slovenije že v času do plebiscita (*ibid.*).

Dogodki, ki so začeli napovedovati obdobje osamosvajanja Slovenije, so se začeli v letu 1988 in se nadaljevali v letu 1989.

Leto 1988 je zaznamoval proces proti četverici, ki je bil posledica aretacije treh novinarjev Mladine in podčastnika Jugoslovanske ljudske armije (JLA), z obtožbo kraje zaupnega vojaškega dokumenta (Ivanič 1996: 125). Dogodek je izzval številne proteste in shode, na katerih se je zbralo tudi do 50.000 ljudi (Urbanc 2006: 14). Poleg tega je bil v podporo enemu izmed aretiranih ustanovljen Odbor za varstvo pravic, ki je bil kasneje preimenovan v Odbor za varstvo človekovih pravic (*ibid.*). Organiziral in mobiliziral je široko paleto civilne družbe in čeprav se sam ni prelevil v politično organizacijo, je močno pospešil nastajanje opozicijskih strank, med katerimi so se prve registrirale že v tem letu (Ivanič 1996: 153). Drugi pomembnejši dogodki so bili še predstavitev t. i. Pisateljske ustave⁴ in številni mitingi, ki so se začeli vrstiti po zborovanju kosovskih Srbov in Črnogorcev na Kosovskem polju (Urbanc 2006: 14).

Leta 1989 se je skladno z vojaškim načrtom Enotnost in odlokom predsedstva SFRJ začel uveljavljati nov sistem organiziranosti in vodenja JLA (*ibid.* 16). Februarja so se začele politične stavke na Kosovu⁵, v katerih je posredovala JLA in so se končale z ukinitvijo avtonomije Kosova in Vojvodine (Guštin 2001: 196). V marcu se je začel bojkot slovenskih izdelkov v Srbiji, v naslednjem mesecu je bil Janez Drnovšek izvoljen za člana predsedstva SFRJ iz Socialistične republike (SR) Slovenije (15. maja je po ustaljenem redu postal njegov predsednik) in v juniju je slovenska delegacija zapustila zasedanje predsedstva Konference Zveze socialistične mladine (ZSM) Jugoslavije v Beogradu (Urbanc 2006: 16).

V Sloveniji se je nadaljevalo ustanavljanje političnih strank. 8. maja 1989 je bila predstavljena Majniška deklaracija⁶, ki je postala temeljni program nastajajoče

⁴ Gradivo za slovensko ustavo s Tezami za ustavo Republike Slovenije je predstavilo Slovensko sociološko društvo in Društvo slovenskih pisateljev na javni tribuni o ustavnih spremembah. Kot posebna publikacija Časopisa za kritiko znanosti je izšla 15. aprila 1988 (*ibid.*).

⁵ Stavke je izzvala napoved spremembe srbske ustave, ki je ukinjala avtonomijo (*ibid.* 14).

⁶ Radikalen pogled na prihodnji položaj Slovenije je bil oblikovan in kot Majniška deklaracija 1989 prebran na »odprti seji predsedstva ZSM Slovenije« 8. maja 1989 na Kongresnem trgu v Ljubljani (Čepič 2005: 1200).

opozicije. 27. junija 1989 je bila sprejeta Temeljna listina⁷, konec leta pa so se v skupščini SR Slovenije že vrstili sprejemi zakonov (Zakon o volitvah v skupščine, Zakon o političnem združevanju), na podlagi katerih so bile konec leta razpisane prve večstrankarske skupščinske volitve po drugi svetovni vojni in volitve predsednika in članov predsedstva SR Slovenije (*ibid.*). Pomemben je tudi sprejem 81 amandmajev k slovenski ustavi iz leta 1974, s katerimi je skupščina SR Slovenije ponovno izpostavila suverenost naroda in ljudstva v Sloveniji in postavila ustavno podlago za prehod v parlamentarno demokracijo in priprave nove slovenske ustave (*ibid.* 22). 4. decembra je bilo ustanovljeno jedro opozicijske koalicije Demokratične opozicije Slovenije (Demos). Vanj so poleg socialdemokratov vstopile še Slovenska kmečka zveza, Slovenska demokratična zveza, Slovenski krščanski demokrati, po novem letu pa tudi Zeleni Slovenije in Slovenska obrtniška stranka (Pesek 2006: 114).⁸ Med pomembnejše dogodke v Sloveniji spada preprečitev »mitinga resnice« v Ljubljani z akcijo Sever (Ivanič 1996: 157).

2.1 LETO 1990

V letu 1990 so se dogodki, ki so vodili k osamosvojitvi Slovenije začeli odvijati še pogosteje in še intenzivneje kot v preteklih dveh letih. V prvih štirih mesecih leta so si slovenski politiki in kulturniki prizadevali oblikovati podlage (sprejemi deklaracij, predlogi ustave ...), ki bi omogočile čim učinkovitejši nastanek suverene države. Od maja naprej so že sledile konkretne odločitve in dejanja, v katera sta se vse pogosteje vmešavali tudi JLA in oblast iz Beograda. Te odločitve so močno vplivale na nadaljnje dogajanje v Sloveniji in Jugoslaviji.

⁷ Je t.i. program nekdanjih družbeno-političnih organizacij in jo je sprejela Socialistična zveza delovnega ljudstva na seji 27. junija 1989. Njegovo bistvo je izjava državljanov SR, da hočejo živeti v demokratični državi suverenega slovenskega naroda in vseh državljanov Slovenije, utemeljeni na človekovih pravicah in državljanskih svoboščinah (Urbanc 2006: 21).

⁸ Članica Demosa je bila tudi upokojenska stranka (Sivi panterji), ki je kmalu izstopila (Pesek 2006: 114).

2.1.1 DOGAJANJE OD JANUARJA DO APRILA 1990

Prvi pomembnejši dogodek v začetku leta je bil sprejem Deklaracije o slovenski suverenosti⁹ (17. januar). V osnovi jo je sprejel Demos, julija pa jo je že obravnaval skupščinski zbor in jo sprejel kot usklajen predlog vseh v skupščini zastopanih strank (Pesek 2006: 115). V januarju je sledil eden izmed prvih dogodkov, ki je že napovedoval poseganje JLA v slovensko osamosvajanje. Republiški štab Teritorialne obrambe (TO) RS je od podrejenih občinskih štabov TO zahteval, da izdelajo in mu pošljejo natančen pregled orožja, streliva in minsko-eksplozivnih sredstev, ki so jih hranili zunaj skladišč JLA (Kladnik 2006: 133).

Nadalje je sledil poziv predsedstvu SFRJ in SR Slovenije, naj slovenski naborniki služijo vojaški rok v Sloveniji (Urbanc 2006: 24), kmalu za tem pa pobuda Demosove vlade zgraditi lasten, od jugoslovanskega neodvisen, obrambni sistem (Guštin 2001: 198).

Tako kot v preteklem obdobju se je tudi v tem nadaljevalo sprejemanje deklaracij, pisanje nove slovenske ustave (Demosova ustava¹⁰) in sprejemanje dopolnil k obstoječi slovenski ustavi (Urbanc 2006: 24).¹¹

Od februarja do aprila je potekala predvolilna kampanja za prve večstrankarske volitve predsednika in članov predsedstva SR Slovenije ter delegatov treh zborov skupščine SR Slovenije (*ibid.*). Volitve so potekale 8. aprila in po njih so večino sedežev v 240-članski skupščini¹² zasedli Demosovi delegati, v bitki za predsednika predsedstva pa je bil v drugem krogu izvoljen Milan Kučan (Ivanič 1996:159).

⁹ Zavzema se za svobodne parlamentarne volitve, plebiscit in konfederacijo suverene RS z drugimi jugoslovanskimi narodi (Urbanc 2006:24).

¹⁰ 23. marca, 1990 jo je objavila strokovna skupina Zbora za ustavo (Urbanc 2001: 24).

¹¹ 7. in 8. marca 1990 je Skupščina Republike Slovenije sprejela pet dopolnil k slovenski ustavi, med katerimi je pomembnejše, da je bilo iz naziva države odpravljena beseda »socialistična« (Urbanc 2006:24).

¹² Za njenega predsednika so 9. maja izvolili Franceta Bučarja (*ibid.*).

2.1.2 DOGAJANJE OD APRILA DO KONCA LETA 1990

Po tem, ko je 13. maja načelnik Generalštaba (GŠ) oboroženih sil JLA poslal ukaz slovenski TO o predaji orožja, je čez dva dni (15. maja) Republiški štab (RŠ) TO izdal ukaz o razorožitvi TO oziroma predaji hranjenja orožja, streliva in minsko-eksplozivnih sredstev, ki so zunaj objektov JLA, v objekte JLA (Kladnik 2006: 133, 137). Občine so začele ukaz takoj izvrševati in še preden je sekretar za ljudsko obrambo¹³ prepovedal oddajanje orožja v objekte JLA, je slovenska TO ostala brez 70 % orožja, ohranilo ga je 16 takratnih občin (*ibid.*).

V nadaljevanju tega obdobja so že sledili odločilni dogodki. Po odhodu slovenskih komunistov¹⁴ s 14. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije v Beogradu (26. maj) se je »zrušil« še eden od stebrov jugoslovanske federativne države (*ibid.* 1286–1287).

29. avgusta je republiški sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar izdal odločbo za oblikovanje Manevrske strukture narodne zaščite (MSNZ) in za njenega načelnika imenoval Toneta Krkoviča, čeprav se je oblikovanje MSNZ začelo že takoj po majski razorožitvi slovenske TO (Urbanc 2006: 36). Vzporedno s to nalogo, ki je postala že stalna, je skupščina RS 27. septembra prevzela odločanje o služenju vojaškega roka, teritorialni obrambi in njenem poveljniku, predsedstvo SFRJ pa je sklenilo, da bo poveljstvo 5. vojaškega območja v Zagrebu prevzelo poveljevanje nad slovensko TO (*ibid.*). 3. oktobra je bila MSNZ¹⁵ predstavljena kot nova slovenska oborožena sila, katere osnovni namen je bil zavarovanje ukrepov nastajajoče slovenske države, ki jo je tedaj in kasneje najbolj ogrožala JLA (Kladnik 2006: 137). Konec oktobra sta že bila oblikovana učna centra za usposabljanje slovenskih nabornikov v Pekrah pri Mariboru in na Igu, slabih štirinajst dni kasneje (12. novembra) pa je predsednik Zveznega izvršnega sveta Ante Marković podpisal odlok, da vprašanje vojaške obveznosti na območju Slovenije neposredno ureja JLA (Urbanc 2006: 40).

V decembru 1991 so se zgodili dogodki, ki jih v današnjem času mnogi označujejo kot zelo markantne iz obdobja osamosvajanja Slovenije. Prispelo orožje iz tujine, postroj

¹³ Takrat je to bil Janez Janša (*ibid.*).

¹⁴ Zveza komunistov Slovenije je tako postala samostojna, samo slovenska stranka, ki se je kasneje preimenovala v ZKS – Stranka demokratične prenove (Čepič 2005:1287).

¹⁵ Projekt MSNZ je tajna vzpostavitev poveljstev in štabov, lojalnih slovenskih oblasti ter zametek Slovenske vojske, ki so jo imenovali Vojska Republike Slovenije (Mikulič 2005: 24).

prve specialne brigade TO pri Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije (Moris), priprave, izvedba in rezultati plebiscita (*ibid.*).

Prvi kontingent orožja iz tujine je prispel v začetku decembra, 12. decembra pa je predsedstvo SFRJ ukazalo razformiranje vseh oboroženih formacij, ki niso v sestavi enot, oboroženih sil ali narodne zaščite in v skladu z zveznimi predpisi, JLA pa je uvedla najvišjo stopnjo pripravljenosti (Urbanc 2006: 40, 44). Za slovensko civilno družbo so bile pred koncem leta najpomembnejše priprave na plebiscit, ki ga je 6. decembra napovedal zakon o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije (Pesek 2006: 120). Plebiscit z vprašanjem Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država je bil izveden 23. decembra 1990. 88,5 % vseh glasovalnih upravičencev je glasovalo za samostojnost. Zakon je določal, da je morala biti ta odločitev uresničena v šestih mesecih. Po plebiscitu je bila osamosvojitvena zakonodaja v ospredju skupščinske dejavnosti, čeprav je bila že pred njim sprejeta vrsta ustavnih zakonov, ki so krepili pravno samostojnost Slovenije (Repe 2002: 26).

17. decembra je bil v Kočevski Reki organiziran prvi javni postroj enote TO, iz katere se je pozneje oblikovala 1. specialna brigada Moris kot prva popolnoma poklicna enota TO. S postrojem enote so bili slovenski javnosti in morebitnim nasprotnikom prikazani priprave in pripravljenost na obrambo samostojnosti (Kladnik 2006: 146).

2.2 LETO 1991

Leto 1991 je leto slovenske osamosvojitve, za dokončno dosego katere je bilo do 25. junija, pa tudi v nadaljnjih desetih dneh, ko je se je odvijala t.i. »vojna za Slovenijo«, vloženih veliko prizadevanj, napora in energije.

2.2.1 DOGAJANJE OD JANUARJA DO 25. JUNIJA 1991

Prvih šest mesecev leta 1991 se je dogajanje stopnjevalo od pritiskov s strani vodstva SFRJ v obliki ukazov in odlokov, nadaljnjega sprejemanja osamosvojitvenih zakonov v Sloveniji in priprav na razglasitev osamosvojitve do prve odkrite uporabe oborožene agresije JLA proti Sloveniji.

V začetku januarja 1991 je Srbija vdrla v jugoslovanski monetarni sistem in srbske oblasti so si brez vednosti zveznih organov pri Narodni banki Jugoslavije »sposodile« skoraj polovico predvidene primarne emisije denarja za leto 1991 (Pančur 2005: 1298). V istem obdobju so sledili odloki s strani zveznih oblasti, za katere je skupščina RS izjavila, da jih ne bo sprejela in spoštovala. Najprej je predsedstvo SFRJ sprejelo poseben odlok o izročitvi »nezakonito« pridobljenega orožja in razorožitvi vseh posebnih (paravojaških) enot, ki niso v sestavi JLA ali organov za notranje zadeve, nato pa je skupščina SFRJ sklenila, da se nobena republika ne more odcepiti, dokler ne bodo določeni pogoji, po katerih se lahko uresniči v ustavi zapisana pravica (Urbanc 2006: 50).

Konec januarja so se zaključila dogovarjanja med Slovenijo in Hrvaško, ki so vodila do skupnega dogovora predsedstev obeh republik o ukrepih v primeru intervencije JLA v obeh republikah, ki so ga operacionalizirali in podpisali oboji obrambni in notranji ministri (Guštin 2001: 201). Slovenija je individualno sprejemala amandmaje k Ustavi RS in sprejela resolucijo o predlogu za sporazumno razdružitvev Socialistične federativne republike Jugoslavije in je z njo obvestila skupščino SFRJ, da začneja postopek za razdružitvev od dotedanje SFRJ na dve ali več suverenih in neodvisnih republik (Urbanc 2006: 51–52). 27. marca je potekal prvi od šestih pogovorov predsednikov jugoslovanskih republik o mirnem razpletu jugoslovanske krize in o bodoči ureditvi Jugoslavije, 31. marca pa se je uradno začela vojna na Hrvaškem (Urbanc 2005: 52).

V aprilu in maju je v Sloveniji sledilo sprejemanje mnogih zakonov (zakon o obrambi in zaščiti, o vojaški dolžnosti, o Narodni banki Slovenije, o kreditnem poslovanju s tujino, o državljanstvu), s katerimi je prevzela pristojnosti federacije, razglasila in formalno uvedla državno samostojnost RS (Ivanič 1996: 163). 11. aprila so predsedniki jugoslovanskih republik na Brdu pri Kranju oblikovali dva predloga prihodnje ureditve države: zveza suverenih držav (konfederacija) ali enotna zveza država (federacija), mesec kasneje, 8. maja pa je skupščina RS obvestila skupščino SFRJ, da bo samostojnost razglasila najpozneje 26. junija (Urbanc 2006: 52–53).

Svetovna diplomacija, med vidnejšimi, ki so izrazili svoje mnenje so bili predstavniki ZDA in Evropske skupnosti, v veliki meri ni podpirala osamosvojitve Slovenije oziroma, bolje rečeno bila ji je zelo nenaklonjena, bolj se je zavzemala za ohranitev enotne SFRJ (Ivanič 1996: 163).

15. maja se je v učnih centrih na Igu in v Pekrah začelo usposabljanje slovenskih vojakov, dan kasneje pa je bil v Ljubljani ustanovljen odbor staršev za varstvo in vrnitev slovenskih vojakov iz JLA. Sredi meseca je slovensko predsedstvo že sprejelo smernice za obrambo Slovenije, kar je bila še pravočasna poteza, saj se je 23. maja zgodil incident¹⁶ pred učnim centrom v Pekrah, v katerem so bili ukrepi iz smernic že uporabljeni (Pesek 2006: 126).

Od začetka junija do razglasitve samostojnosti Slovenije 26. junija je potekala intenzivna diplomatska dejavnost, slovenski politiki so se pogovarjali o načrtovani slovenski osamosvojitvi. 6. junija se je slovenska delegacija v Beogradu pogovarjala o razdružitvi Slovenije in o odnosih z JLA, skupščina RS pa je na ta dan sprejela več osamosvojitvenih zakonov, ki bi naj začeli veljati 25. junija, ko je Slovenija postala samostojna država. 16. junija so bila ustanovljena ministrstva (Urbanc 2006: 54, 60).

24. junija je bila izvedena mobilizacija vseh štabov in prištabnih enot TO (prišlo je 88 % pripadnikov) ter enot namenjenih za varovanje objektov posebnega pomena (prišlo je 72 % pripadnikov) (Kladnik 2006: 147).

2.2.2 »VOJNA ZA SLOVENIJO« (OD 26. JUNIJA DO 7. JULIJA 1991)

26. junija 1991 so potekale osamosvojitvene slovesnosti po vsej Sloveniji. Vojaška letala JLA so med osrednjo slovesnostjo preletavala Ljubljano. Formalno se je vojaški poseg proti RS začel s sprejetjem sklepa zvezne vlade, da morata JLA in milica zagotoviti izvajanje zveznih predpisov o prehodu državne meje na ozemlju RS. Ponoči s 26. na 27. junij so oklepne enote JLA začele prodirati s Hrvaške v Slovenijo, druge pa se iz vojašnic v Sloveniji pomikati na cilje na meji in na letališče Brnik (Ivanič 1996: 164).

¹⁶ Prva odkrita agresija JLA v Sloveniji. 25. maja je padla prva žrtev vojne v Sloveniji (Urbanc 2006: 54).

27. in 28. junija so začele potekati načrtovane, usklajene in enotno vodene intervencije JLA v Sloveniji. Kmalu so sledili prvi spopadi med JLA in TO. JLA je zasedla vse mejne prehode in letališče v RS in začela z napadi vojnega letalstva na civilne objekte in na telekomunikacijske oddajnike. Pripadniki enot JLA so bili slabo obveščeni o misiji v Sloveniji in kmalu so se začele prve predaje in pobegi. Slovensko predsedstvo je 27. junija ocenilo posege JLA kot neposredno nasilno intervencijo in poskus trajne okupacije RS in sprejelo sklep o izvajanju pripravljenih ukrepov za oviranje prodora enot JLA, za blokado infrastrukturnih objektov ter za obrambo objektov in komunikacij. Slovenske obrambne sile, milica in TO so postavljale cestne barikade za preprečevanje in upočasnjevanje prodiranja JLA, izdan je bil ukaz za uporabo orožja in izvajale so se prve uspešne akcije zaustavljanja in uničevanja nasprotnikove žive sile in materialno tehničnih sredstev. Potekala so pogajanja z nasprotnikom glede nepotrebnih žrtev na obeh straneh (Urbanc 2006: 66, 72).

28. junija so trojka Evropske skupnosti¹⁷ (ES) in slovenska predstavnika, Milan Kučan in Dimitrij Rupel, govorili o »moratoriju« na osamosvojitve Slovenije (Guštin 2005: 1342). Naslednji dan je načelnik štaba, komand oboroženih sil SFRJ in zvezni sekretar za ljudsko obrambo postavil ultimatum, da mora slovenska TO do 9. ure prenehati napadati jugoslovansko vojsko, deblokirati vojašnice in omogočiti vojski, da uresniči odloke zveznega izvršnega sveta. Isti dan so se sestali slovenski politiki in pozvali ES, da v Slovenijo nemudoma pošlje svoje opazovalce (*ibid.*).

Od 1. do 4. julija so slovenske oborožene sile prevzemale mejne prehode. Zvrstilo se je nekaj oboroženih spopadov, v katerih je imela nasprotna stran več žrtev kot slovenska, ki je 2. julija enostransko razglasila prekinitev ognja. 4. julija so se enote JLA dokončno umaknile v vojašnice, na večini mejnih prehodov pa je bilo vzpostavljeno normalno delo (Guštin 2005: 1343).

Dogajanje v Sloveniji je k iskanju rešitev za dosego čim hitrejšega premirja pritegnilo predstavnike Obrambno varnostnega sveta Evrope in še bolj aktivno kot do tedaj ES. 4. julija so visoki uradniki Obrambno varnostnega sveta Evrope predlagali ustanovitev mednarodne konference o Jugoslaviji (Urbanc 2006: 80). Trojka ES se je 7. julija na

¹⁷ Sestavljali so jo luksemburški zunanji minister Jacques Poos, italijanski zunanji minister Gianni Michelis in Hans van den Broek (Urbanc 2006: 72).

Brionih sešla z vsemi stranmi, vpletenimi v jugoslovansko krizo, od katerih je zahtevala podpis Brionske deklaracije¹⁸, ki kot celota ni zadovoljila nobene strani, je pa pomenila pomemben korak k razrešitvi krize (Guštin 2005: 1347).

2.2.3 DOGAJANJE PO 7. JULIJU 1991

Slovenska skupščina je Brionsko deklaracijo potrdila 10. julija. Teden dni pozneje je predsedstvo SFRJ sklenilo, da se bo JLA v treh mesecih umaknila iz Slovenije. Do izteka moratorija je Slovenija intenzivno nadaljevala z diplomatsko dejavnostjo in krepila odnose z evropskimi državami. Predsedstvo RS je 1. oktobra 1991 izjavilo, da bo Slovenija po izteku moratorija na orožje (8. oktobra 1991) uveljavila polno suverenost in da na ta dan začnejo veljati odločitve slovenske skupščine z dne 25. junija 1991 (Ivanič 1996: 170).

18. oktobra se je iztekel obljubljeni trimesečni rok umika JLA iz Slovenije. Zadnja kolona JLA se je v koprskem pristanišču vkrcala na trajekt 25. oktobra 1991 (Guštin 2005: 1360).

V začetku leta 1992 so Slovenijo kot državo priznale mnoge države, prelomno pa je bilo priznanje ZDA¹⁹, 7. aprila 1992, po katerem so se Združeni narodi odločili, da RS sprejmejo za svojo 176. članico (Ivanič 1996: 171).

»Vojna za Slovenijo« je terjala vsega skupaj 83 žrtev. 43 je bilo pripadnikov JLA, ki so padli v spopadih ali umrli zaradi posledic poškodb, in 10 tujih državljanov. 30 žrtev je Slovencev. Od teh jih je 16 pripadnikov TO, 6 pripadnikov organov za notranje zadeve, dva Slovenca, ubita v JLA, in šest civilistov (Urbanc 2006: 294). Poleg žrtev so posledica »vojne« tudi številni vojni veterani, ki jih obravnava in jim dodeljuje poseben status, status vojnega veterana, zakon o vojnih veteranih, prostovoljno pa se združujejo v ZVVS.

¹⁸ Brionska deklaracija je določala: da ostane nadzor na mejah v rokah slovenske milice, carine pa prihodek federacije, da se na mejah obnovijo razmere, kakršne so bile pred 25. junijem, da slovenske sile deblokirajo vse vojašnice, enote JLA pa se vrnejo vanje, vrne se jim zaplenjena oprema, TO se demobilizira, vsi ujetniki morajo biti izpuščeni v enem dnevu, za slovenske osamosvojitvene ukrepe se razglasi trimesečni moratorij (Ivanič 1996: 169).

¹⁹ ZDA so RS kot državo priznale kot 56. država (Ivanič 1996: 171).

3. ZVEZA VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO

ZVVS so 10. oktobra 1993²⁰ ustanovili udeleženci vojne za Slovenijo oziroma tisti, ki so aktivno sodelovali v obdobju osamosvajanja Slovenije, z glavnima namenoma krepiteve domoljubja in ohranjanja spomina na priprave in osamosvojitveno vojno za Slovenijo, TO in MSNZ. Poleg teh pa še z namenom krepiteve vloge in pomena ZVVS na lokalnem in državnem nivoju, sodelovanja z veteranskimi in drugimi sorodnimi organizacijami doma in v tujini in združitvijo veteranov osamosvojitvene vojne za Slovenijo v enotno krovno organizacijo veteranov.

V statutu²¹, glavnem aktu, ki določa ureditev njihove organizacije, so določili, da je ZVVS domoljubna, nestrankarska, nepridobitna in nevladna samostojna zveza društev, območnih združenj veteranov vojne za Slovenijo. V njih so združene tiste udeleženske in udeleženci vojne za Slovenijo, ki so ne glede na politična in svetovna nazorska prepričanja kot pripadnice in pripadniki enot TO, enot organov za notranje zadeve, enot narodne in civilne zaščite, enot za zveze, kot prostovoljke in prostovoljci, aktivno sodelovali v pripravah na vojno oziroma neposrednih aktivnostih v vojni za ubranitev samostojne in neodvisne RS od 17. maja do 26. oktobra 1991.

Naloge ZVVS so:

- organiziranje spominskih svečanosti ob obletnicah dogodkov v procesu priprav na osamosvojitveno vojno in med osamosvojitveno vojno,
- skrb za postavitvev in ohranjanje obeležij osamosvojitvene vojne,
- zastopanje in uveljavljanje interesov članstva pred državnimi organi,
- nudenje strokovne pomoči članstvu pri uveljavljanju pravic s področja urejanja zadev veteranov,
- izvajanje potrebnih aktivnosti za izboljšanje materialnih pogojev za delovanje OZVVS in pokrajinskih odborov (PO) ZVVS,
- pridobivanje finančnih in drugih sredstev za delovanje ZVVS,
- izdajanje in prodaja glasila Veteran ter izdelkov z znakom ZVVS,

²⁰ Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2005): *Organiziranost Zveze veteranov vojne za Slovenijo*. Dostopno na http://www.zvvs.si/a_organiziranost.htm (10. februar 2007).

²¹ Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2005): *Akti Zveze veteranov vojne za Slovenijo: Statut Zveze veteranov vojne za Slovenijo*. Dostopno na http://www.zvvs.si/b_akti.htm (10. februar 2007).

- pridobivanje in hranjenje pisne, slikovne in zvočne dokumentacije o dogodkih v času priprav in osamosvojitvene vojne,
- seznanjanje javnosti s posameznimi, doslej neznanimi dogodki iz obdobja priprav in osamosvojitvene vojne,
- vodenje centralne evidence članstva OZVVS,
- izdajanje članskih izkaznic,
- podeljevanje priznanj,
- dodeljevanje socialnih pomoči članom,
- dajanje predlogov za podelitev posameznih priznanj zaslužnim članom, skupinam, organom ZVVS, OZVVS in drugim,
- opravljanje nalog s področja ZVVS v skladu s predpisi in sklepi glavnega zbora²² in organov ZVVS,
- izvajanje sprejetih resolucij in sklepov SVF.

Po pregledu plana dela²³ in preteklih dogodkov²⁴, ki jih je organizirala ali se pri njih udeleževala ZVVS, lahko njene aktivnosti razdelim v tri skupine:

- stalne aktivnosti (pri ZVVS jih poimenujejo temeljne naloge)
- informacijsko-promocijske aktivnosti in
- kulturno-športne aktivnosti.

Stalne aktivnosti, ki jih izvaja ZVVS so pomoč otrokom in svojcem padlih, pomoč socialno ogroženim članom, razvijanje domovinske zavesti, udeležbe na spominskih svečanostih, postavitve in vzdrževanje spominskih obeležij, sodelovanje s SVF in z drugimi veteranskimi organizacijami v Sloveniji, organiziranje veteranskih srečanj ob različnih obletnicah. Glavna informacijsko-promocijska aktivnost je izdajanje glasila Veteran, drugi pomembnejši sta še zbiranje slikovnega, pisnega in video gradiva iz časa obdobja osamosvajanja in izdajanje promocijskih zloženek in biltenov. Kulturno-športne aktivnosti vključujejo organizacijo veteranskih športnih iger, mednarodnih veteranskih

²² Glavni zbor je najvišji organ. Sestavljajo ga delegati območnih združenj. Sestaja se po potrebi, praviloma enkrat letno (Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2005): *Akti Zveze veteranov vojne za Slovenijo: Statut Zveze veteranov vojne za Slovenijo*. Dostopno na http://www.zvvs.si/b_akti.htm (10. februar 2007).).

²³ Zveza veteranov vojne za Slovenijo: *Predlog plana dela in program prireditev v letu 2007*. http://www.zvvs.si/b_plandela.htm (23. april 2007).

²⁴ Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2007): *Aktivnosti Zveze veteranov vojne za Slovenijo*. Dostopno na http://www.zvvs.si/d_aktivnosti.htm (23. april 2007).

športnih iger, pohodov in pomoč pri organizaciji športnih aktivnosti posameznih PO in OZVVS.

Po podatkih ZVVS za stalne aktivnosti namenjajo 14,13 % vseh finančnih sredstev, namenjenih za delovanje celotne organizacije in izvajanje vseh njenih aktivnosti, za informacijsko-promocijske dejavnosti 23,85 % finančnih sredstev in za kulturno-športne aktivnosti 4,36 % finančnih sredstev. Njihove aktivnosti, povezane z osnovnimi in s srednjimi šolami, so del projekta, s katerim želijo razvijati domovinsko zavest. Tem aktivnostim namenjajo 1,75 % vseh finančnih sredstev. Primerljiv odstotek namenjajo pomoči otrokom in svojem padlih (1,61 % vseh finančnih sredstev) in sodelovanju s SVF in z drugimi veteranskimi organizacijami (1,37 % vseh finančnih sredstev). Največ sredstev med stalnimi aktivnostmi namenijo pomoči socialno ogroženim članom, približno pol manj kot za razvijanje domovinske zavesti pa namenjajo za pravno pomoč članom, stroške udeležb na spominskih svečanostih, postavitve spominskih obeležij in veteranska srečanja ob različnih priložnostih.

Po analizi višine finančnih sredstev, ki jih ZVVS namenja posameznim aktivnostim, lahko opazim, da je »razvijanju domovinske zavesti« in posledično aktivnostim, povezanim s sodelovanjem z osnovnimi in s srednjimi šolami, namenjena primerljiva višina finančnih sredstev kot drugim aktivnostim, ki jih izvajajo, in da se tej aktivnosti tudi z vidika finančnih sredstev za njeno izvajanje namenja solidno mesto.

ZVVS so ustanovila območna združenja in je najvišja oblika povezovanja območnih združenj. Dve ali več območnih združenj lahko oblikujejo PO z namenom, da usklajujejo aktivnosti, mnenja in stališča v zvezi z vprašanji in vsebinami s področja lastnega delovanja in delovanja ZVVS. Določitev PO v ZVVS izhaja iz zgodovinske organiziranosti MSNZ v Republiki Sloveniji na 13 pokrajin: Ljubljana, Ljubljana – okolica, Notranjska, Posavje, Zahodnoštajerska, Zasavje, Dolenjska, Južnoprimorska, Gorenjska, Vzhodnoštajerska, Severnoprimorska, Pomurje in Koroška. V ZVVS je trenutno vključenih 55 območnih združenj.

4. UČNI NAČRTI IN UČNA SNOV O OBDOBJU OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE V OSNOVNIH IN SREDNJIH ŠOLAH

4.1 UČNI NAČRTI

Učni načrt je dokument, ki ga potrebuje učitelj, če želi kvalitetno izvesti pouk. Ta vnaprej določa, katera učna snov naj bi se predstavila učencem in kakšen naj bi bil način, na katerega bi se to najbolj učinkovito naredilo. Učne načrte sprejema Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ) RS za vsako šolsko leto in učni predmet posebej. Nekateri načrti se iz leta v leto spreminjajo, nekateri pa ostajajo več let enaki.

Učni načrti se delijo po posameznih predmetih, pa tudi glede na osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje. Učni načrti za osnovne šole so enotni, za srednje šole pa jih je več in so zaradi velikega števila različnih izobraževalnih programov različnih vrst. Glavni skupini sta splošno izobraževanje, v katero spada gimnazijsko izobraževanje (splošna, ekonomska, tehniška, umetniška, klasična, dvojezična gimnazija itd.), in poklicno in srednje strokovno ter tehniško izobraževanje, v katero spadajo izobraževalni programi: nižje poklicno izobraževanje, različne vrste srednjega poklicnega izobraževanja, srednje strokovno izobraževanje, poklicno-tehnično izobraževanje in poklicni tečajji. Pri analizi učnih načrtov za srednje šole sem se odločila za analizo učnih načrtov učnih predmetov splošnega izobraževanja, in sicer osnovnega gimnazijskega programa.

V analizo učnih načrtov sem vključila učne predmete, pri katerih sem zasledila obravnavanje vsebin, povezanih z obdobjem osamosvajanja Slovenije, slovensko državo, slovenskim narodom, razvijanjem domovinskih čustev in vrednot. Ugotovila sem, da se te vsebine v osnovnih šolah najbolj izrazito pojavljajo v učnih načrtih za zgodovino v devetem razredu in državljansko vzgojo in etiko v sedmem in osmem razredu. V srednješolske učne načrte pa se te vsebine vključene v učni načrt za zgodovino v četrtem letniku in dve obvezni izbirni vsebini – obvezni za vse. Tako sem natančneje analizirala tri učne načrte za osnovne šole in tri za srednje šole.

4.1.1 UČNI NAČRTI V OSNOVNIH ŠOLAH

V osnovnošolskih učnih načrtih lahko teme, pri katerih bi bilo možno obravnavanje snovi s področja osamosvajanja Slovenije, zasledim pri predmetih zgodovina in državljanska vzgoja in etika.

Učni načrt za zgodovino v osnovnih šolah predvideva obravnavanje snovi s področja osamosvajanja Slovenije v devetem razredu, in sicer v vsebinskem sklopu Slovenci po drugi svetovni vojni, v podpoglavju Osamosvojitve Slovenije in njeno mednarodno priznanje (Repe 2000: 16).

Načrt kot operativne cilje za poznavanje tega obdobja opredeljuje opis osamosvojitve Slovenije in njenega prizadevanja za mednarodno priznanje. Učenci naj bi poznali pojem Demos in njegovo vlogo pri osamosvojitvi Slovenije in znali kronološko opisati osamosvojitve Slovenije (*ibid.* 32).

Kot temeljni standard znanja za poznavanje tega obdobja je opredeljen opis osamosvojitve Slovenije, ki vključuje čas, vlogo Demosa, pomen pojava večstrankarstva in mednarodno priznanje, minimalni standard znanja pa opis osamosvojitve Slovenije glede na čas in vlogo Demosa (*ibid.* 46).

Učni načrt za državljansko vzgojo in etiko v osnovnih šolah kot poglavja posebej ne predvideva obravnavanja snovi s področja osamosvajanja Slovenije, vključuje pa posamezna poglavja, v katera bi to snov lahko umestili.

Predmet državljanska vzgoja in etika je umeščen v sedmi in osmi razred osnovne šole. V sedmem razredu bi dele snovi iz obdobja osamosvajanja lahko vključili v temo Življenje v skupnosti; narod, država, v osmem razredu pa v temo Urejanje skupnih zadev: vprašanje demokracije (Justin 2000: 7–8).

Učni načrt za omenjeno temo v sedmem razredu med cilji ne predvideva spoznavanja dejstev, povezanih z osamosvajanjem Slovenije. Med predlaganimi vsebinami si lahko predstavljam vključevanje teh dejstev v zadnjo: Povezovalne in razdruževalne sile v večjih skupnostih: mestnih, regionalnih, nacionalnih, državljskih, človeški skupnosti, pri kateri naj bi učenci spoznali pojme narod, država, državljanstvo, državljan, narodna

zavest, nacionalna kultura in identiteta, medkulturnost, civilizacija. Kot standard znanja je v tem delu teme navedena opredelitev lastne odgovornosti za ohranjanje nacionalne identitete in navedbe o tem, kaj ohranja zavest o narodovi pripadnosti. Pri tem delu se priporoča medpredmetno povezovanje z zgodovino, sledijo ji še geografija in verstva in etika (*ibid.* 10–11).

Tudi učni načrt za osmi razred ne predvideva spoznavanja dejstev, povezanih z osamosvajanjem Slovenije, vendar bi jih lahko vključili pri temi Urejanje skupnih zadev: vprašanje demokracije, ki med cilji med drugim predvideva, da učenci spoznavajo ključne značilnosti delovanja pravne države, zlasti pomembnosti nadzora nad nosilci oblasti in pomen civilne družbe. Vsebina, ki jo predlaga za doseg tega cilja, je delovanje pravne države in demokracije, civilna družba, delovanje predstavniške demokracije. Učenci naj bi poznali pojme državljske pravice in dolžnosti, stranke, volitve, parlament, načelo delitve oblasti, vlada in uprava, predsednik države, predstavniška demokracija, sodstvo, varuh človekovih pravic, pravna država, civilna družba. Standardi znanja so, da znajo učenci našteti temeljne pravice človeka, pojasniti vlogo volitev, parlamenta in vlogo strank v parlamentu ter našteti glavne naloge parlamenta in vlade. Tudi tukaj se kot medpredmetna povezava navaja zgodovina (*ibid.* 27–29).

4.1.2 UČNI NAČRTI V SREDNJIH ŠOLAH

V srednješolskih učnih načrtih lahko teme, pri katerih bi bilo možno obravnavanje snovi s področja osamosvajanja Slovenije, zasledimo pri predmetu zgodovina in pri obveznih izbirnih vsebinah.

Učni načrt za zgodovino v srednjih šolah²⁵ (splošnih gimnazijah) predvideva obravnavanje snovi s področja osamosvajanja Slovenije v četrtem letniku, in sicer v vsebinskem sklopu Povojna geopolitična slika Evrope in sveta, natančneje v njegovem

²⁵ Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije (2006): *Srednješolski izobraževalni programi po šolskih letih Splošno izobraževanje Gimnazijsko izobraževanje Učni načrti: Zgodovina*. Dostopno na http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2006/programi/gimnazija/gimnazija/zgodo_280.html (2. januar 2007).

podpoglavju Jugoslavija po Titu in njen razpad, v katerem naj bi dijaki spoznali kronologijo razpadanja Jugoslavije med letoma 1989 in 1991 ter osamosvojitve Slovenije.

Načrt kot cilj poznavanja tega obdobja predvideva, da zna dijak opisati dogodke v Sloveniji, ki so konec 80. in v začetku 90. let pomenili utrjevanje demokratizacije in utrjevanje državne suverenosti, ter pojasniti potek osamosvajanja Slovenije in njena prizadevanja za mednarodno priznanje.

Kot ključno temo opredeljuje demokratizacijo Slovenije in njeno osamosvojitve, kot standard znanja pa, da dijak pozna dogodke v Sloveniji, ki so vodili v osamosvojitve.

V program srednješolskega izobraževanja (splošna gimnazija) so vključene obvezne izbirne vsebine – obvezne za vse²⁶. Teh je šest in sta med njimi dve, pri katerih lahko po lastni interpretaciji njunih opisov sklepam, da je vanju možno vključiti tudi seznanjanje z obdobjem osamosvajanja Slovenije. To sta Državljska kultura in Vzgoja za mir, družino in nenasilje.

V sklopu Državljske kulture²⁷ naj bi se dijaki seznanili s temeljnimi pojmi s področja političnega, pravnega in ekonomskega sistema RS in navajali na uporabo le-teh, ob upoštevanju družbene opredeljenosti, nastanka, razvoja in aktualne vsebine. Eno izmed poglavij te vsebine je Država, ki med drugim vključuje poznavanje pojma suverene države in državljanstva.

V sklopu Vzgoje za mir, družino in nenasilje naj bi se dijaki seznanili s temeljnimi vzroki konfliktov v družini, med vrstniki, družbi in z možnostmi za preseganje konfliktnih situacij brez nasilja. Poglavje Kultura miru med drugim vključuje vsebino nenasilnega delovanja v zgodovini, vzgojo za mir in razumevanje med narodi v mednarodnih dokumentih, načela mednarodnega zaupanja, sožitja in odgovornosti kot pogoj za mirno reševanje sporov v mednarodni skupnosti (aktualni mednarodni dogodki) (*ibid.*).

²⁶ Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije (2006): *Srednješolski izobraževalni programi po šolskih letih: Splošno izobraževanje: Gimnazijsko izobraževanje: Obvezne izbirne vsebine*. Dostopno na http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2006/programi/gimnazija/obvezne_izbirne_vsebine.htm (2. januar 2007).

²⁷ (*ibid.*)

4.2 UČNA SNOV

4.2.1 UČNA SNOV O OBDOBJU OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE V OSNOVNOŠOLSKIH UČBENIKIH

Učitelji in učenci v osnovnih šolah imajo za spoznavanje zgodovine in državljske vzgoje in etike na razpolago več različnih učbenikov. Sama sem pri svoji analizi učne snovi o obdobju osamosvajanja Slovenije v osnovnih šolah uporabila tri za zgodovino in dva za državljsko vzgojo in etiko. Vsi so na seznamu veljavnih učbenikov za šolsko leto 2006/2007²⁸.

Učbeniki za zgodovino za deveti razred osnovne šole so *Naše stoletje, Koraki v času – 20. stoletje* in *Raziskujem preteklost 9*, za državljsko vzgojo in etiko pa *Državljska vzgoja in etika*, učbenik za državljsko vzgojo in etiko v sedmem razredu devetletne osnovne šole, in *Državljska vzgoja in etika*, učbenik za državljsko vzgojo in etiko v osmem razredu devetletne osnovne šole.

Obdobje osamosvajanja Slovenije je v učbenikih za zgodovino obravnavano v poglavjih, namenjenih izključno tej temi, v učbenikih za državljsko vzgojo in etiko je vključeno v druga poglavja.

Glavno dejstvo, ki je s tega dela slovenske zgodovine pri državljski vzgoji in etiki omenjeno v sedmem razredu, je to, da smo Slovenci kot narod svojo državo dobili šele leta 1991. V osmem razredu je pri tem predmetu omenjen plebiscit iz leta 1991, razglasitev suverenosti 25. junija 1991 in sprejetje Ustave Republike Slovenije 23. decembra 1991 (Milharčič Hladnik et al. 2004: 36 in Milharčič Hladnik et al. 2004: 45).

Različni avtorji (Kern 2005: 216–221, Dolenc 2002: 162–166, Burkeljica et al. 2006: 158–163) v učbenikih za zgodovino obdobje osamosvajanja Slovenije kronološko opisujejo z naslednjimi dejstvi:

²⁸ Ministrstvo za šolstvo in šport (2006): *Delovna področja-Osnovnošolsko izobraževanje: Učni načrti-osemletna osnovna šola, Zavod Republike Slovenije za šolstvo Katalog učbenikov za šolsko leto 2006/2007*. Dostopno na http://www.zrss.si/pdf/UCB_Katalog_učbenikov_za_osnovno_šolo.pdf (2. januar 2007).

- povečanje pomena civilne družbe v Sloveniji v drugi polovici osemdesetih let
- 57. številka Nove revije
- proces proti četverici
- odbor za varstvo človekovih pravic
- mitingi resnice
- proces demokratizacije v Sloveniji in nastanek novih političnih strank
- Majniška deklaracija (zagovarjanje pravice do samoodločbe in odcepitve Slovenije)
- nastanek Demosa
- 1990 – prve povojne demokratične in večstrankarske volitve v Sloveniji
- Slovenija postane parlamentarna demokracija
- tajno organiziranje slovenske vojske
- plebiscit za samostojno in neodvisno državo (23. december 1990) in njegovi ugodni rezultati za Slovenijo
- jugoslovanska vojska začne izzivati oborožene konflikte
- sprejem osamosvojitvenih zakonov spomladi 1991 v slovenskem parlamentu
- ameriška podpora ohranitvi Jugoslavije
- razglasitev neodvisnosti Slovenije (25. junij 1991)
- 27. junij 1991 začetek vojaških akcij na več krajih v Sloveniji (vojna za Slovenijo traja deset dni) oziroma začetek oboroženih spopadov med jugoslovanskimi enotami in slovensko TO in slovensko policijo
- hujši spopadi v Gornji Radgoni, na Medvedjeku, bombardiranje brniškega letališča
- Slovenija začne počasi pridobivati mednarodno naklonjenost
- konec intervencije 3. julija 1991
- diplomatska dejavnost, ki je potekala v času sovražnosti
- podpis brionske deklaracije
- prihod opazovalcev ES
- umik jugoslovanskih vojakov
- mednarodno priznanje Slovenije

Omenjeni avtorji so učno snov dopolnili s slikovnim gradivom:

- Majniška deklaracija
- odhod s kongresa Zveze komunistov Jugoslavije

- Demos (1990)
- Demosova vlada (1990)
- trije predsedniki
- karikatura objavljena po plebiscitu
- demonstracije ob procesu proti četverici
- srbski »miting resnice«
- glasovnica na plebiscitu za samostojno Slovenijo
- posvet Demosove vlade
- France Bučar
- zemljevid z občinami (1997)
- slovesna razglasitev neodvisnosti Slovenije
- mejni prehod Ljubelj (menjava označb imena države)
- mejni prehod Rožna Dolina (28. junij 1991)
- vojaka pred Prešernovim kipom v času vojne
- tanki na brniškem letališču
- predaja tankistov JLA
- goreča cestna zapora v Trzinu
- umik JLA iz Slovenije
- sprejem Slovenije v Organizacijo združenih narodov.

4.2.2 UČNA SNOV O OBDOBJU OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE V SREDNJEŠOLSKIH UČBENIKIH

Učitelji in dijaki v splošnih gimnazijah imajo po srednješolskem Katalogu učbenikov za šolsko leto 2006/2007²⁹ za spoznavanje zgodovine na razpolago učbenika treh različnih avtorjev. Pri analizi učne snovi o obdobju osamosvajanja Slovenije v srednjih šolah sem uporabila oba. To sta *Sodobna zgodovina* in *Zgodovina 4*.

²⁹ Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2006): *Center strokovnih skupin in služb za podporo, Skupina za učbenike učila in IKT: Učbeniki Katalog učbenikov za srednjo šolo, Katalog učbenikov za srednje šole za šolsko leto 2006/2007.* Dostopno na http://www.zrss.si/pdf/UCB_Katalog_učbenikov_za_srednjo_šolo.pdf (2. januar 2007).

Avtorji (Dolenc, Gabrič 2002: 244–246 in Repe 1998: 230–232) srednješolskih učbenikov obdobje osamosvajanja Slovenije opisujejo z naslednjimi dejstvi:

- nesoglasja v Jugoslaviji in neenakomeren razvoj v federaciji
- marec 1987: izid 57. številke Nove revije (politično angažiranje slovenskih intelektualcev) in negativne kritike v Jugoslaviji na prispevke, objavljene v njej
- proces proti četverici
- oblikovanje odbora za človekove pravice
- 1988 in 1989 ustanavljanje novih političnih strank v Sloveniji
- mnenje slovenskih politikov, da se mora Jugoslavija preoblikovati v ohlapno konfederacijo, možnosti za sožitje v Jugoslaviji so postajale vse manjše
- sestop Zveze komunistov z oblasti in izvedba večstrankarskih volitev (1990)
- Majniška deklaracija, ki se je zavzemala za popolno suverenost slovenskega naroda
- jugoslovanska oblast je zahteve listine hotela ublažiti s Temeljno listino Slovenije, ki je še predvidevala jugoslovanski okvir
- prepoved »mitinga resnice«
- pred večstrankarskimi volitvami sprejeta ustavna dopolnila, ki so dajala Sloveniji več politične samostojnosti
- slovenski komunisti so zapustili 14. kongres Zveze komunistov Jugoslavije (po tem je dokončno razpadla)
- spori med Slovenijo in federacijo so se stopnjevali in pripeljali do tega, da je Srbija napovedala Sloveniji gospodarsko blokado
- marec 1990: Slovenija je razglasila gospodarsko samostojnost
- april 1990: na predsedniških volitvah je zmagal Milan Kučan
- zmaga Demosa na parlamentarnih volitvah aprila 1990, ki je imel za cilj osamosvojitve Slovenije
- predsednik skupščine je postal France Bučar, predsednik vlade je postal Lojze Peterle
- 23. december 1990: plebiscit o samostojni in neodvisni državi, ki je bil uspešen
- po plebiscitu se je Slovenija sistematično pripravljala na razdružitve od Jugoslavije
- Dimitrij Rupel – prvi slovenski zunanji minister
- Janez Janša – prvi slovenski obrambni minister, ki je organiziral slovensko vojsko

- »izposoja« 1,4 milijarde dolarjev iz jugoslovanskega finančnega sistema s strani srbskih oblasti
- razorožitev TO, čeprav je bila del jugoslovanskih oboroženih sil; Slovenija se je temu uprla in prevzela poveljevanje nad svojo TO
- prepričevanje Slovenije s strani mednarodnih in jugoslovanskih politikov naj ostane v Jugoslaviji
- 25. junij 1991: slovenski parlament je sprejel osamosvojitvene listine
- 26. junij 1991: slovesna razglasitev samostojnosti
- jugoslovanska vlada je sprejela odlok o zavarovanju meja v Sloveniji
- 27. junija 1991 se je začela vojaška intervencija
- po desetih dnevih je intervenirala ES, prišlo je do premirja (umika jugoslovanske vojske v vojašnice) in 7. junija do podpisa Brionske deklaracije
- oktobra 1991 se je jugoslovanska vojska umaknila iz Slovenije
- december 1991: Slovenija je sprejela novo ustavo
- mednarodno priznanje Slovenije.

Avtorji so učno snov v srednješolskih učbenikih dopolnili z naslednjim slikovnim gradivom:

- nakup kruha v Skopju
- beograjska revija NIN
- Jože Pučnik
- oklepniki jugoslovanske vojske v Krakovskem gozdu
- predsedniki republike, skupščine, vlade
- France Bučar
- zborovanje v podporo četverici
- pravna slovesnost (predsednik Milan Kučan in ljubljanski nadškof)
- boji v Gornji Radgoni 28. junija 1991
- grb in zastava RS

4.3 PRIMERJAVA OSNOVNOŠOLSKE IN SREDNJEŠOLSKE UČNE SNOVI O OBDOBJU OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE

Obdobje osamosvajanja Slovenije je v osnovnošolskih in srednješolskih učbenikih po obsegu opisano s približno enako količino dejstev in podatkov. Bistvena razlika je ta, da so opisi v srednješolskih učbenikih na določenih mestih natančnejši in vključujejo več informacij.

Natančneje je opisano celotno dogajanje v Jugoslaviji pred osamosvojitvijo Slovenije pred letom 1991, vzroki za intervencijo v Sloveniji in dogodki, ki jih je ta sprožila. Podatki, ki jih v osnovnošolskih učbenikih ni, so pa v srednješolskih so naslednji:

- neenakomeren razvoj v federaciji
- negativne kritike v Jugoslaviji na prispevke, objavljene v 57. številki Nove revije
- mnenje slovenskih politikov, da se mora Jugoslavija preoblikovati v ohlapno konfederacijo, možnosti za sožitje v Jugoslaviji so postajale vse manjše
- jugoslovanska oblast je zahteve Majniške deklaracije hotela ublažiti s Temeljno listino Slovenije, ki je še predvidevala jugoslovanski okvir
- še pred večstrankarskimi volitvami so bila sprejeta ustavna dopolnila, ki so dajala Sloveniji več politične samostojnosti
- spori med Slovenijo in federacijo so se stopnjevali in pripeljali do tega, da je Srbija napovedala Sloveniji gospodarsko blokado
- marec 1990 – Slovenija je razglasila gospodarsko samostojnost
- Janez Janša – prvi slovenski obrambni minister, ki je organiziral Slovensko vojsko (SV)
- »izposoja« 1,4 milijarde dolarjev iz jugoslovanskega finančnega sistema s strani srbskih oblasti
- razorožitev TO, čeprav je bila del jugoslovanskih oboroženih sil; Slovenija se je temu uprla in prevzela poveljevanje nad svojo TO
- prepričevanje Slovenije s strani mednarodnih in jugoslovanskih politikov, naj ostane v Jugoslaviji
- jugoslovanska vlada je sprejela odlok o zavarovanju meja v Sloveniji.

Primerjavo lahko zaključim s sklepom, da srednješolska učna snov bolj poglobljeno obravnava obdobje osamosvajanja Slovenije kot osnovnošolska. Natančneje razdela kompleksno dogajanje pred in med »vojno« v Jugoslaviji in Sloveniji, politične relacije med državama in dogodke, ki so, sicer posredno, a pomembno, vplivali na razpad skupne države.

5. AKTIVNOSTI ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO V POVEZAVI Z OSNOVNIMI IN S SREDNJIŠKIMI ŠOLAMI

ZVVS izvaja ali je izvajala v povezavi z osnovnimi in srednjimi šolami naslednje aktivnosti:

- predavanja na osnovnih šolah,
- razpošiljanje glasila Veteran na osnovne in srednje šole,
- razpisi za osnovne šole v glasilu Veteran,
- razpošiljanje materialnega gradiva (knjige, DVD-ji) na osnovne in srednje šole,
- organiziranje posvetov za učitelje zgodovine (v sodelovanju z MŠŠ RS in drugimi veteranskimi organizacijami).

Podobne aktivnosti v povezavi s šolami izvajajo tudi območna združenja ZVVS.

5.1 AKTIVNOSTI ZVVS

5.1.1 PREDAVANJA NA OSNOVNIH ŠOLAH³⁰

Na osnovnih šolah izvaja predavanja Jože Kosmač, član sekcije veteranov v Trzinu, ki spada pod OZVVS v Domžalah, zato tudi obiskuje šole v bližnji in širši okolici Domžal. Idejo o predavanjih je Kosmaču dala neka učiteljica zgodovine in ta so poleg zveznih in območnih postala ena izmed specifičnih aktivnosti sekcije veteranov v Trzinu.

Jože Kosmač o obdobju osamosvajanja Slovenije na osnovnih šolah predava približno deset let. Stik s šolami je večinoma vzpostavil sam. Ponudil jim je možnost, da pride učencem predavat o osamosvojitvi Slovenije in o bitki v Trzinu. Na šolah, ki jih je obiskal, so njegovo ponudbo dobro sprejeli in se odločili, da bodo v učni program za svoje učence vključili Uro novejšje zgodovine, kot je svoje predavanje poimenoval sam. Na začetku je predaval samo v Trzinu, v lanskem šolskem letu pa je svoja predavanja izvajal na desetih osnovnih šolah in sicer v Trzinu, Mengšu, Domžalah, na Rodici, na Brdu, Presergah, na Dobu, v Moravčah in Mostah.

³⁰ Intervju z Jožetom Kosmačem, 17. januar 2007 v Ljubljani (glej Prilogo C).

Tabela 5.1: Število osnovnih šol in razredov (učencev), v katerih so potekala predavanja v zadnjih treh šolskih letih

šolsko leto	število osnovnih šol, na katerih je predaval	število razredov (učencev), ki jim je predaval
2003/2004	7	22 (480)
2004/2005	8	24 (541)
2005/2006	10	29 (622)

Tabela 5.1 prikazuje število šol in predavanj, na katerih so v zadnjih treh šolskih letih potekala predavanja o obdobju osamosvajanja Slovenije. Iz nje je razvidno, da se je število šol in razredov iz leta v leto povečevalo, kar je posledica razširjanja območja predavanj na osnovne šole v še drugih okoliških krajih.

V lanskem šolskem letu so na eni od osnovni šol predavanja prvič potekala v sklopu predmeta državljanska vzgoja in etika, v preteklosti in na večini osnovnih šol pa so potekala v sklopu predmeta zgodovina. Prejšnja leta so jih poslušali učenci osmih razredov, lani pa tudi devetih. Predavanje, ki ga izvaja Jože Kosmač, traja eno šolsko uro in je razdeljeno na dva dela. V prvem, splošnem, navede nekaj pomembnejših zgodovinskih dogodkov v letih 1990 in 1991, v drugem delu predvaja film z naslovom Bitka v Trzinu in vmes doda še kaj, če se mu zdi pomembno. Predava na podlagi svojih izkušenj in doživetij iz časa osamosvajanja Slovenije in med pripovedovanje o splošno znanih dogodkih velikokrat vključi zgodbe in anekdote, ki jih je sam doživel. Dokler je bil zaposlen v SV, je šole obiskoval v uniformi in tako svoj obisk naredil zanimivejši in tudi z zunanjim videzom pritegnil pozornost in zanimanje učencev.

Uvod v predavanje naredi Jože Kosmač sam ali učiteljica, včasih že prejšnjo uro. V njem našteje nekaj pomembnejših dogodkov iz svetovne zgodovine v času pred osamosvajanjem Slovenije in omeni plebiscit, s katerim so se Slovenci odločili, da se odcepijo od skupne države SFRJ in si ustvarijo svojo državo. Pove, da je bil rezultat plebiscita ugoden in da je po njem šla Slovenija naprej po svoji poti. S predavanjem nadaljuje nekako tako: »Takratna jugoslovanska oblast v Beogradu se je slovenski odločitvi o izstopu iz skupne države uprla. Nova slovenska oblast se na to ni ozirala,

zato so se v Sloveniji začeli oblikovati parlament, zakonodaja, vojska in druge državne strukture. Med tem dogajanjem je oblast v Jugoslaviji prevzela JLA, ki je z grožnjo naši državi hotela preprečiti njen odhod iz Jugoslavije. GŠ jugoslovanske vojske je prek svojega poveljstva v Zagrebu 15. maja 1990 izdal sklep, ki smo ga v Sloveniji smatrali kot sklep o odvzemu orožja, dejansko pa je bil ukaz, da se vso orožje TO preda v skladišča JLA zaradi zavarovanja njegove zlorabe s strani novih struj, ki so se oblikovale po plebiscitu.« Nato Kosmač opozori na začetek oblikovanja MSNZ, na prevzem poveljstva GŠ TO s strani Janeza Slaparja, na decembrski postroj 27. brigade, brigade Moris v Kočevski Reki in da je vse to pripeljalo do že na začetku omenjenega plebiscita. Po njem kot pomemben datum omeni 15. maj 1991, začetek služenja vojaškega roka v Pekrah in na Igu in s tem povezan 23. maj, obkolitev vojašnice v Pekrah, s katero je JLA hotela prekiniti služenje vojaškega roka. V nadaljevanju pove, da so bili ti dogodki povod za demonstracije v Mariboru, na katerih je padla prva žrtev osamosvojitvene vojne. Zaključí nekako tako: »25. junija 1991 je bila proslava ob razglasitvi samostojnosti, ki jo boste videli na posnetku. Videli boste tudi spust stare slovenske zastave s peterokrako zvezdo in dvig nove, predajo raporta prvega poveljnika brigade Moris Toneta Krkoviča predsedniku države Milanu Kučanu.«

Film Bitka v Trzinu³¹ je v večini sestavljen iz amaterskih posnetkov, nekaj pa je posnetkov iz poročil na Televiziji Slovenija. V uvodu je prikazan del proslave ob razglasitvi samostojnosti 26. junija 1991, nato pa sledijo posnetki iz Most, Trzina in Štude, ki prikazujejo dogajanje v teh krajih 27. in 28. junija 1991. Največji poudarek je na prikazovanju dogodkov v Trzinu, kjer se je tudi 27. junija zvečer odvijala trzinska bitka. Opisano je prodiranje oklepnih kolon JLA in njihovo uničevanje improviziranih barikad, videti je mogoče prebivalce, ki so se zbirali ob cesti, kjer se je ustavil poškodovani tank in vojake JLA zmerjali z okupatorji. Kljub vsemu, da so nasprotniki tank uspeli popraviti, poti niso mogli nadaljevati, ker so jim pripadniki TO zaprli pot, policijske enote, ki so varovale barikade pa so se proti popoldnevu še okrepile. Območje Trzina je pokrival 55. območni štab TO Domžale, ki je od pokrajinskega štaba dobil ukaz, da njegove enote obkolijo, razorožijo in zaplenijo materialno-tehnično opremo enotam JLA, ki so obtičale na cesti med Trzinom in Mengšem in da naj s pogajanjem začnejo takoj in vztrajajo do uresničitve ukazane naloge. Častniki JLA so zavračali

³¹ Dokumentarni film Bitka v Trzinu.

predajo, njihovo vodstvo je pričelo tudi s propagandno vojno in z letaki z napisom Vsak odpor bo zlomljen. Skozi dan se je napetost stopnjevala, vojaki JLA so bili prestrašeni in napačno informirani. Ljudje, ki so se zbirali so jih vse pogosteje poskušali prepričati, da so zavedeni. Pogajanja so bila neuspešna in poveljnik jugoslovanskih enot, ki so obtičale v Trzinu je prosil za helikopterski desant v pomoč obkoljenim vozilom. Najprej jim je en helikopter pripeljal hrano in vodo, čez nekaj časa (ob 18.30) je drugi pripeljal specialce, ki so se izkricali, da bi pomagali obkoljenim vojakom. Poveljujoči pripadnikom TO so se odločili za napad, ki so ga pred tem načrtovali. Vnel se je boj in kmalu so bili prvi lažje in težje ranjeni. Po te so takoj prišla reševalna vozila in jih odpeljala v klinični center v Ljubljano. Zaradi boja so se vnela vozila, s katerih se je ogenj razširil na bližnjo stanovanjsko hišo in na bližnje poslopje. Predalo se je osem vojakov JLA, ki so bili večinoma skoraj brez izkušenj. Smrtne žrtvena strani JLA so bile štiri. Velika ovira za naše teritorialce in policiste so bili številni civilisti, ki so spremljali spopad. Naslednji dan je potekalo čiščenje prizorišča spopada. Pripadniki TO so opremo JLA označili s slovenskimi simboli in jo pripravili za morebitno nadaljnje bojevanje. Na posnetku so navedene tudi smrtne žrtve na strani TO.

5.1.2 RAZPOŠILJANJE GLASILA VETERAN

Veteran³² je glasilo ZVVS s področja domoljubja, rodoljubja, ohranjanja spomina na čas priprav in čas osamosvojitvene vojne ter delovanja zveze. Njegova programska zasnova je krepitev domoljubja, varnostne kulture in dosledno ohranjanje spominov na čas osamosvojitvene vojne. Glasilo omogoča izobraževanje in obveščanje o delu ZVVS in njenih organov, znanjih ter zgodovinskih dogodkih, ki lahko prispevajo k poglobljanju znanj o vojaških veščinah in obveščanju članstva o pomembnih vprašanjih in sklepih. Praviloma izhaja štirikrat letno, v letu 2006 pa je izšlo dvakrat.

Zadnja številka glasila Veteran je bila brezplačno razposlana v 21 196 izvodih in sicer vsem članom, ki so v zadnjih dveh letih vsaj enkrat poravnali članarino, vsem območnim združenjem, vsem občinam in vsem osnovnim in srednjim šolam v Sloveniji.

³² Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2005): *Akti ZVVS. Pravilnik o urejanju in izdajanju glasila Veteran*. Dostopno na <http://www.zvvs.si/Strani/Glasilo-Veteran.html> (2. februar 2007).

ZVVS glasilo Veteran razpošilja na vse osnovne in srednje šole v Sloveniji od leta 2002. Zadnja številka, ki je izšla konec decembra 2006, je bila razposlana na 593 šol, od tega na 447 osnovnih in 146 srednjih.

Čeprav šole zaradi prejemanja glasila nimajo stroškov, se je, po podatkih ZVVS, v obdobju štirih let trikrat zgodilo, da je na sedež prispel dopis, v katerem so šole odpovedovale naročnino na glasilo Veteran.

5.1.3 RAZPIS V GLASILU VETERAN

V 16. številki glasila Veteran decembra 2001 sta ZVVS in Ministrstvo za obrambo (MO) RS razpisala literarni natečaj za učence višjih razredov osnovnih šol. Tema je bila Slovenija – moja domovina. Razpisu so bile dodane usmeritve za ustvarjalnost učencev, predlogi za možne oblike literarnih prispevkov, datum zaključka natečaja in nagrade za najboljše prispevke (Glasilo Veteran december 2001: 28).

Po podatkih ZVVS je na sedež zveze prispelo osem literarnih prispevkov iz petih osnovnih šol po Sloveniji. Štirje prispevki učencev iz osnovnih šol Janka Kersnika Lukovica, Stari trg ob Kolpi in Ivanjковci so bili objavljeni v številki glasila (Veteran november 2002: 25). Ker je bilo prispevkov zelo malo, je vse šole, s katerih so jih poslali obiskal generalni sekretar ZVVS in natečajnikom podaril knjižne nagrade.

5.1.4 RAZPOŠILJANJE DRUGEGA MATERIALNEGA GRADIVA

ZVVS je maja 2006 na vse osnovne in srednje šole v Sloveniji razposlala DVD z dokumentarcem Slovenija na barikadah, ki prikazuje povzetek dogajanja med 26. junijem in 10. julijem 1991. Vse od delovanja TO in policije na terenu do delovanja ekipe slovenskega političnega vrha, vključno z aktivnostmi medijev, ki so pri celotnem dogajanju odigrali pomembno vlogo.³³

³³ Dokumentarni film Slovenija na barikadah.

5.1.5 ORGANIZACIJA POSVETOV ZGODOVINARJEV

V letu 2006 je ZVVS sodelovala pri organizaciji dveh izmed devetih aktivnosti MŠŠ ob 15. obletnici osamosvojitve Slovenije. To je pri organizaciji seminarjev za učitelje zgodovine v osnovnih in srednjih šolah 17. junija v Mariboru in 7. oktobra v Poljčah.

Pri prvem³⁴ izmed omenjenih seminarjev z naslovom Enotni v zmagi – Od prvih večstrankarskih volitev do mednarodnega priznanja, april 1990–maj 1992 so kot partnerji sodelovali MŠŠ RS, Društvo učiteljev zgodovine Slovenije, Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za kulturo RS, Muzej novejšje zgodovine, MO RS in ZVVS.

Pred začetkom vsebinskih sklopov seminarja so udeležence pozdravili predstavnik vlade, predstavnik lokalne skupnosti in predstavnik organizatorjev. Nato so sledile teme: Osamosvojitve 1991 – najvišja točka v slovenskem narodnem vzponu, dr. Jože Pučnik in slovenska osamosvojitve, Demosova vlada in ogled filma o slovenski osamosvojitvi.

Glavni cilji seminarja so bili predstaviti učiteljem zgodovine in državljanske vzgoje različne perspektive pogleda na tematiko slovenske osamosvojitve, različne možnosti, kako obravnavati obdobje slovenske osamosvojitve, jih seznaniti o pomenu poučevanja slovenske osamosvojitve pri ozaveščanju učencev in dijakov o razvoju slovenske nacionalne identitete. Poleg tega pa jim še omogočiti aktivno interakcijo o problemih, ki se pojavljajo pri poučevanju o slovenski osamosvojitvi pri pouku zgodovine, jim predstaviti primere dobre prakse o vključevanju tematike osamosvojitve v pouk zgodovine in aktivne metode njene obravnave pri pouku zgodovine ter predstaviti pouk zgodovine tudi kot priložnost za obravnavanje aktualnih družbenih tem, ki so povezane s slovensko osamosvojitvijo (odnos do drugačnosti, strpnosti, vpliv medijev na zgodovinsko zavest učencev, interdisciplinarnost v šoli).

ZVVS je poleg pomoči pri organizaciji seminarja na njem sodelovala še z razdelitvijo materialnega gradiva udeležencem in s kratko predstavitvijo svojega delovanja.

³⁴ Aktivnosti MŠŠ ob 15. obletnici osamosvojitve RS (glej Prilogo Č).

Nadaljevanje seminarja³⁵ v Mariboru je ZVVS v sodelovanju z MO, Ministrstvom za notranje zadeve RS in Zvezo policijskih veteranskih društev Sever organizirala 7. oktobra v Poljčah. Pri projektu so sodelovali še MŠŠ, Društvo učiteljev zgodovine Slovenije, Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za kulturo RS in Muzej novejše zgodovine Slovenije. V programu seminarja ob 15. obletnici slovenske osamosvojitve z naslovom Enotni v zmagi – od prvih večstrankarskih volitev do mednarodnega priznanja so bile predvidene teme: predstavitev akcije Sever, predstavitev projekta MSNZ, predstavitev oboroženih spopadov v dolenski in zahodno štajerski pokrajini in predstavitev vloge civilne družbe v osamosvojitveni vojni. O vseh temah bi predavali strokovnjaki ali ljudje, ki so aktivno sodelovali v procesu osamosvajanja Slovenije.

Po podatkih ZVVS so vabila za seminar poslali vsem osnovnim in srednjim šolam. Do roka prijave se je prijavilo približno osem učiteljev iz šestih osnovnih šol. Seminar je bil zaradi premajhnega števila prijavljenih odpovedan.

5.2 AKTIVNOSTI OBMOČNIH ZDRUŽENJ VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO

5.2.1 OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO DOMŽALE

OZVVS Domžale je v sodelovanju z Vojaškim muzejem SV postavilo razstavo o MSNZ v RS in občini Domžale z naslovom Uporniki z razlogom³⁶, ki je bila na ogled med 6. in 13. majem 2005 v Kulturnem domu v Grobljah. Na razstavi so bili med drugim razstavljeni tudi zemljevidi s podatki o tajnih lokacijah skladišč orožja in streliva in mobilizacijskih zbirališčih enot MSNZ Domžale.

Po podatkih OZVVS je predsednik združenja osebno obiskal ravnatelje vseh osnovnih šol v upravni enoti Domžale in višje razrede njihovih šol povabil na ogled razstave. Prišlo je po več razredov iz osnovnih šol Dob, Rodica, Vencla Perka, Lukovica, Cirila Šlandra. Skupine so štejele od 20 do 40 učencev. V uvodu jih je predsednik območnega združenja vodil skozi razstavo in jim pripovedoval o dogajanju v času osamosvajanja

³⁵ Vabilo na seminar ob 15. obletnici slovenske osamosvojitve (glej Prilogo D).

³⁶ Območno združenje Zveze veteranov vojne ta Slovenijo Domžale (2005): *Foto utrinki. Leto 2005*. Dostopno na <http://www.ozvvs-domzale.zvvs.si/STRANI/fototrunki-2005.html> (2. februar 2007).

Slovenije, v nadaljevanju pa so jim predvajali dokumentarni film Operacija 2-1-13-62, ki prikazuje kronološki pregled organiziranja MSNZ.

Veterani OZVVS Domžale so osnovnošolce povabili tudi na ogled razstave o vojni za Slovenijo 1991³⁷, ki so jo postavili v sodelovanju s Centrom za vojaškozgodovinsko dejavnost SV. Ob tej priložnosti so izdali knjigo. Razstava je bila na ogled od 7. do 17. novembra 2001 v domžalski likovni galeriji in so si jo prišli ogledat učenci in učitelji nekaterih okoliških osnovnih šol.

5.2.2 OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO GROSUPLJE

OZVVS Grosuplje je junija 2006 izdalo knjigo *15 let po vojni za samostojno Slovenijo*, v kateri so zbrani spomini na osamosvojitveno vojno in je predstavljeno delo združenja iz občin Dobrepolje, Grosuplje in Ivančna Gorica (Miklič 2006: 1).

Območno združenje je omenjeno knjigo jeseni 2006 poslalo vsem osnovnim in srednjim šolam v občinah Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobrepolje.

5.2.3 OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO LENDA VA

OZVVS Lendava je postavilo razstavo ob 15. obletnici osamosvojitvene vojne za samostojno Slovenijo³⁸, ki je bila na ogled med 28. aprilom in 10. majem 2006 v prostorih Sinagoge v Lendavi.

Po podatkih OZVVS so vabilo za ogled razstave poslali tudi na devet šol: na dvojezično srednjo šolo v Lendavi, osnovne šole Prežihov Voranc Srednja Bistrica, Štefan Kovač Turnišče, Miška Kranjca Velika Polana, Franceta Prešerna Črenšovci in dvojezične osnovne šole Genterovci, Dobrovnik, II Lendava in I Lendava. Nekatere izmed omenjenih šol so za svoje učence organizirale ogled razstave.

³⁷Območno združenje Zveze veteranov vojne ta Slovenijo Domžale: *Foto utrinki. Leto 2001*. Dostopno na <http://www.ozvvs-domzale.zvvs.si/STRANI/fototrunki-2001.html> (2. februar 2007).

³⁸Vabilo na razstavo OZVVS Lendava (glej Prilogo E).

5.2.4 OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO KOČEVJE

OZVVS Kočevje o vseh razstavah, ki jih organizirajo, obveščajo osnovne šole v svoji okolici. Ponavadi jim pošljejo vabila. Posredujejo jim tudi vsa vabila, ki jih prejmejo od Vojaškega muzeja SV, a zaenkrat še ne morejo govoriti o tesnejšem sodelovanju, za katerega se intenzivneje dogovarjajo v zadnjem času. Želijo uresničiti idejo o sodelovanju učencev na proslavi v čast generalu Maistru, ki jo vsako leto organizirajo v šolski dvorani.

5.2.5 OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO MISLINJSKA DOLINA

Po podatkih OZVVS Mislinjska dolina³⁹ sodelujejo z Območnim združenjem Zveze borcev Slovenj Gradec, Veteranskim društvom Sever za Koroško in Območnim združenjem slovenskih častnikov za Koroško že sedem let zapored. 1. novembra, na dan spomina na mrtve, organizirajo polaganje venca in proslavo, ki se je udeležijo in na njej sodelujejo tudi učenci in dijaki iz osnovne šole in gimnazije v Slovenj Gradcu.

5.2.6 OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO ORMOŽ

OZVVS Ormož v svojem kraju pogosto organizira priložnostne razstave. V preteklosti so bile postavljene na temo slovenskih vojaških uniform skozi različna časovna obdobja, vojaških insignij, vsako leto postavijo priložnostno razstavo na Gomili pri Kogu itd. Maja 2006 so ob otvoritvi klubskih prostorov postavili razstavo z naslovom Ormožani v vojaški suknji, na kateri so prikazali, kje vse po svetu so bili Ormožani kot vojaki, od daljne preteklosti do danes, ko odhajajo na mednarodne misije in kakšna vojaška odlikovanja so v tem času dobili. 26. junija 2006 so odprli razstavo, ki so jo postavili v sodelovanju s pokrajinskim muzejem. Obsegala je dva prostora. V prvem so s slikovnim gradivom in članki prikazali delovanje območnega združenja, v drugem pa dogajanje v Ormožu in okolici v času osamosvajanja Slovenije.

³⁹Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Slovenj Gradec (2006): *Ocena dela Zveze borcev, Severja, Zveze slovenskih častnikov in Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo kot podpisnikov listine o sodelovanju*. Dostopno na <http://www.ozvvs-mislinjskadolina.zvvs.si/ZAPISNIK%20SRECANJA%202006%20%20PODPISNIKOV%20LISTINE%2000%20SODELOVANJU.doc> (1. februar 2007).

Po podatkih OZVVS Ormož so na vse razstave osebno povabili osnovne šole, pred kratkim pa so sodelovanje vzpostavili tudi z gimnazijo, vendar še ni najbolj utrjeno. Osnovnošolci si pridejo razstave velikokrat organizirano ogledat.

5.2.7. OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO ŠMARJE PRI JELŠAH

Območno združenje Šmarje pri Jelšah od začetka svojega obstoja vsako leto organizira t. i. dan odprtih vrat kot imenujejo predstavitev tehnike SV, delovanja njihovega območnega združenja in ZVVS in seznanjanja z dejstvi osamosvojitvene vojne leta 1991. Dogodek spada v projekt Poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo (PROVOJ)⁴⁰, ki ga na MO organizira Oddelek za pridobivanje kadra.

Na dan odprtih vrat vsako leto osebno povabijo učitelje in učence okoliških osnovnih šol, poleg tega vabijo obesijo tudi na oglasne deske in tako povabijo še ostale krajanje. Njihova praksa organiziranja je takšna, da predstavitev organizirajo v krajih posameznih šol, kar pomeni, da se »selijo« od šole do šole. Število šol, vrtcev oz. krajev, v katerih imajo predstavitve, se vsako leto povečuje in v lanskem so jih organizirali za osnovne šole v Šmarju pri Jelšah, Bistrici ob Sotli, Kozjem, Lesičnem in Rogatcu, na ogled je prišlo približno 130 učencev višjih razredov. Pravijo, da jim zmeraj razdelijo veliko propagandnega materiala, se družijo z njimi in jim odgovarjajo na vprašanja.

V zadnjem času želijo sodelovanje s šolami razširiti z dodatnimi aktivnostmi. Veliko razmišljajo o predavanjih za učence višjih razredov, iščejo pa tudi način, na katerega bi v svoje aktivnosti intenzivneje vključili še nižje razrede. Pravijo, da s šolami ne najdejo pravega dialoga. Učitelji naj bi bili popolnoma podrejeni učnim načrtom in programom, ki ne predvidevajo tovrstnih aktivnosti (predavanj veteranov o osamosvojitveni vojni) in jih zato ne morejo vključiti v svoj urnik.

⁴⁰ Namen projekta PROVOJ je oblikovanje vojaške organizacije, ki bo temeljila na prostovoljni, stalni in rezervni sestavi in bo sposobna razvijati vse naloge znotraj nacionalne obrambe in zavezništva (Centa 2003:11–13).

5.2.8 OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO ŠTORE

OZVVS Štore je 28. septembra 2006 v športnem parku Lipa v Štorah v sodelovanju s pripadniki SV (oddelek za pridobivanje kadra iz Celja) organiziralo predstavitev 20. motoriziranega bataljona SV. Na ogled so povabili vrtec, osnovno in srednjo šolo (srednjo strojno šolo) iz občine Štor, ki so se vabilu tudi odzvali (Glasilo Veteran december 2006: 35). Po podatkih OZVVS so jim razdelili veliko propagandnega materiala, nad predstavitevijo so bili navdušeni tako učenci kot tudi učitelji.

6. MNENJE ŠOL O AKTIVNOSTIH ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO, POVEZANIH Z NJIMI

Uspešnost izvajanja aktivnosti ZVVS v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami je poleg kvalitete in pestrosti odvisna tudi od interesa šol, ravnateljev ali posameznih učiteljev za njihovo vključitev v učne programe.

Mnenje šol o aktivnostih, ki jih ZVVS izvaja v povezavi z njimi, in njihov odnos do obdobja osamosvajanja kot učne snovi in sodelovanja veteranov pri poučevanju te snovi sem se odločila pridobiti z vprašalniki, razposlanimi po elektronski pošti na elektronske naslove sedmih osnovnih šol in ene srednje v občini Domžale⁴¹. Pri tem sem glede na razvejano strukturo srednje šole, na kateri izvajajo programe »gimnazija«, »strojništvo«, »trgovec – prodajalec« in »ekonomski tehnik«⁴², v sporočilu prosila, da mojo prošnjo posredujejo učiteljem na vseh programih, ki se ukvarjajo s to tematiko. Od devetih razposlanih prošenj, za katere sklepam, da so bile na mojo prošnjo posredovane tudi na druge naslove (sklep se mi potrjuje s prejetim odgovorom), sem prejela en odgovor.

Na moj vprašalnik je odgovorila profesorica iz srednje šole v Domžalah, ki poučuje zgodovino v gimnazijskem programu in družbena znanja na trgovski smeri⁴³. Njeno mnenje je, da so vsebine, povezane z obdobjem osamosvajanja Slovenije, v dovoljšni meri vključene v izobraževalni sistem srednjih šol, vendar poudarja, da bo ob spremembi učnih načrtov smiselno več ur nameniti preteklim 20. letom, v primeru prihodnje vključitve teme Osamosvajanje Slovenije med maturitetne teme pa jo bo potrebno poglobljeno obravnavati. Pri takšni, poglobljeni in razširjeni predstavitvi dogodkov iz zgodovine se ji zdi primerno in pomembno, da učence in učitelje o dogajanju seznanjajo tisti, ki so v njem aktivno sodelovali (veterani). Na njeni šoli se obravnavanja vsebin povezanih z obdobjem osamosvajanja Slovenije dotaknejo pri drugih obšolskih aktivnostih, če z dijaki obišejo Muzej novejšje zgodovine, stalno zbirko v Cekinovem gradu, razvijanju domoljubnih čustev pri dijakih pa namenijo 16 ur državljanske kulture v sklopu obveznih izbirnih vsebin v drugem letniku gimnazije.

⁴¹ Občina Domžale (2007): *O Domžalah, Javni zavodi*. Dostopno na <http://www.domzale.si/javni-zavodi.asp?podrocje=sole> (27. maj 2007).

⁴² Srednja šola Domžale (2006): *Poklicna in strokovna šola*. Dostopno na http://www.ssdomezale.si/viewpage.php?page_id=5 (27. maj 2007).

⁴³ Odgovorjen vprašalnik prejet po elektronski pošti 3. maja 2007.

Na Srednji šoli Domžale do sedaj niso izvajali aktivnosti v sodelovanju z veterani in profesorica, ki je odgovorila na vprašalnik, tudi ne pozna njihovega načina in obsega dela. Na zadnje vprašanje, zakaj ne sodelujejo z veterani, je odgovorila, da gimnazija obstaja samo pet let in da še ni poučevala v 4. letniku, v katerem zgodovina zajema 20. stoletje in na koncu tudi osamosvojitve Slovenije in da se bo, če bo ta tema v prihodnje ena od maturitetnih tem in bo potrebno njeno poglobljeno in razširjeno obravnavanje, verjetno takrat povezala z združenjem veteranov. Na podlagi tega odgovora sklepam, da je moja prošnja za pridobivanje informacij o sodelovanju šol z OZVVS, mnenju o vključenosti učne snovi o obdobju osamosvajanja v izobraževalni sistem srednjih šol in razvijanju domoljubnih čustvih, pri profesorici vzbudila razmišljanje o drugačnem načinu poučevanja tega dela slovenske zgodovine. Do sedaj dela veteranov ni poznala, pri zadnjem vprašanju pa je že razmišljala o sodelovanju z njimi in jo je morda moj vprašalnik prvič seznanil s tem, da veterani izvajajo aktivnosti na področju osnovnih in srednjih šol. Po prejetem odgovoru lahko sklepam, da so učitelji morda premalo seznanjeni s cilji in z nameni veteranskih aktivnosti v povezavi s šolami.

7. MOŽNE AKTIVNOSTI ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO V POVEZAVI Z OSNOVNIMI IN S SREDNJI ŠOLAMI

Aktivnosti ZVVS, ki bi jih še lahko izvajala (na zvezni ali območnih ravneh), so odvisne od možnosti, ki jih dopuščajo učni načrti, pa tudi od dosedanjih tovrstnih dejavnosti. Te so osnova, ki daje vzgled, kje so se interesi sodelovanja med zvezo in šolami že srečali in so hkrati dobro izhodišče za nadaljnjo nadgradnjo, razvoj in razširitev delovanja na tem področju.

V nadaljevanju želim predstaviti nekaj možnih načinov sodelovanja ZVVS kot celote in območnih združenj kot samostojnih akterjev z osnovnimi in s srednjimi šolami. Nekateri od njih so nadgradnja in natančnejša opredelitev, tudi namena in vloge že obstoječih dejavnosti.

7.1 PREDAVANJA NA ŠOLAH

Predavanja na osnovnih šolah, ki jih že več let izvaja Jože Kosmač, član ZVVS, so lahko zelo dober vzgled za vpeljavo predavanj kot osnovne aktivnosti v povezavi s šolami. Njegov način in potek ure zgodovine je lahko podlaga, na osnovi katere bi se lahko postavili standardi, kakšna naj bi bila predavanja – z vidika zveze in območnih združenj.

Območna združenja bi v svojih vrstah poiskala posameznika ali posameznike, ki imajo smisel za delo z mladimi, nekaj pedagoškega znanja in vrlin nastopanja in predavanja. Predavanje, ki bi ga izvajali, bi lahko bilo sestavljeno iz več delov, lahko tudi z dvojnim namenom. Predavanje o obdobju osamosvajanja Slovenije in predavanje o ZVVS kot instituciji in njenem družbenem pomenu.

Predavanje o osamosvajanju Slovenije oziroma »vojni« bi lahko bilo sestavljeno iz dveh delov. V prvem delu, ki bi bil enoten za vsa območna združenja, bi predstavili splošna dejstva iz obdobja osamosvajanja, dogajanje bi se umestilo v širše dogajanje v svetu in takratni državi SFRJ, poudaril bi se pomen suverenosti naroda, nastanka države, prizadevanja vsakega posameznika za osamosvojitvev in občutka za zaslužnost razpleta dogodkov. V drugem delu predavanja pa bi predstavniki posameznih območnih

zdrujenj pripovedovali o dogajanju na njihovem območju. Natančneje bi razložili, kateri so bili pomembni dogodki, ki so se v času »vojne« zgodili na ožjem območju, zaradi česa je to območje odigralo pomembno vlogo, omenili morebitne pomembnejše osebnosti, ki so tam delovale. Pokazali bi lahko fotografije, posnetke in materialne zgodovinske vire iz tega obdobja, ki so jih v času obstoja združenja že zbrali ali pa bi jih ravno za namen izvajanja predavanj začeli zbirati.

Predavanje o ZVVS bi prav tako lahko bilo sestavljeno iz dveh delov. V prvem bi se predstavilo zvezo kot institucijo, ki združuje območna združenja, njen namen, naloge in aktivnosti. V drugem delu pa bi se predstavilo vsako območno združenje posebej. Natančneje bi opisali svoje delovanje, pomembnejše aktivnosti v povezavi z ohranjanjem spomina na »vojno«, na primer proslave, slovesnosti ob dogodkih, ki so se zgodili na posameznih krajih. Predstavili tudi druge svoje aktivnosti, socialne, športne, kulturne itd. V zaključku bi povedali, na katerih področjih menijo, da bi lahko poleg predavanj še sodelovali z učenci in v katere aktivnosti bi se ti lahko vključili tudi neodvisno od šole.

7.2 SREČANJA S STARŠI VETERANI

Veterani bi kot starši svojih otrok, ki obiskujejo določeno osnovno ali srednjo šolo, in kot člani OZVVS dali šoli pobudo za organiziranje srečanja s svojimi otroki in z drugimi učenci ali dijaki. Predlagali bi, da se tradicionalna srečanja učiteljev, učencev in staršev, ki se po navadi izvajajo na vseh osnovnih in nekaterih srednjih šolah, pogosto z določeno tematiko, ob določeni priložnosti organizirajo na temo obdobja osamosvajanja, veteranstva in OZVVS v določenem kraju.

Program bi bil sproščen in bi temeljil na pogovoru in druženju. Posameznik iz združenja, ki ni nujno tudi starš, bi pripravil kratko predstavitev dogajanja v času »vojne« v domačem kraju in povedal nekaj besed o delovanju OZVVS. Nato bi izzval starše veterane, da bi začeli pripovedovati o svojem udejstvovanju v »vojni«, nadaljnjem vključevanju v OZVVS in delu v njem. To bi bila priložnost za druženje staršev in otrok, ki je eno izmed pomembnih stvari v obdobju odraščanja vsakega otroka, veteranov med seboj, način obujanja spominov med njimi in zelo pomembno

druženje učiteljev in (staršev) veteranov, saj bi ti na neposreden način lahko pridobili informacije o tem, kako so zgodovinske dogodke, o katerih poučujejo učence ali dijake, doživeli ljudje, ki so aktivno sodelovali v njih.

7.3 SODELOVANJE NA SLOVESNOSTIH

OZVVS vsako leto pripravijo veliko slovesnosti v spomin na različne dogodke iz obdobja osamosvajanja. Po navadi gre za kulturne prireditve, katerih sestavni del je poleg slavnostnih govorov in ustaljenih veteranskih slovesnosti tudi kulturni program. Veterani bi se za izvedbo kulturnega programa dogovorili z učitelji domačih osnovnih ali srednjih šol, ki bi v sodelovanju s predstavniki OZVVS učence ali dijake pripravili na nastop.

Kulturni program bi lahko vključeval razmišljanje učencev ali dijakov o domovini, ki bi ga zapisali na podlagi pogovora z veterani. Ali pa bi učitelj določil temo, ki je povezana z vojno, osamosvojitvijo, nastankom države, narodom, to temo pa bi lahko aktualizirali in morda razmišljali o miru in današnjih vojnah v svetu. Na pogovor z učenci bi lahko povabili veterana, ki se je z orožjem boril za nastanek države našega naroda in zna razložiti, kaj pomeni živeti v miru in kaj v vojni. Tak pogovor bi lahko bil podlaga za razmišljanje o današnjem dogajanju v svetu, pisanje literarnih prispevkov, krajših igranih prizorov, ki bi jih lahko predstavili na slovesnostih ob praznikih, obletnicah in dogodkih.

7.4 POTUJOČA RAZSTAVA

ZVVS bi pripravila razstavne panoje, ki bi bili lahko prenosljivi in primerni za postavitev v osrednjih prostorih osnovnih in srednjih šol. Da bi bila organizacija lažja, bi razstave na šolah postavljali »posredniki«, območna združenja, med katerimi imajo nekatera s tovrstnimi aktivnostmi že precej izkušenj (na primer OZVVS Ormož). Ta bi se z določenimi šolami na območju, na katerem delujejo, dogovorila za postavitev razstave ob kakšnem državnem prazniku, proslavljanju lokalnega dogodka ali šolskih aktivnostih, ki se navezujejo na obdobje osamosvajanja.

Razstavni panoji bi lahko v prvem delu predstavljali nazorno prikazana najpomembnejša dejstva iz obdobja osamosvajanja in fotografije posameznih dogodkov. Panoji bi morali biti privlačni, jasni, preprosti, informacije, ki bi jih podajali, pa skrčene na najpomembnejše, saj bi le tako pritegnile pozornost učencev in dijakov, ki bi dejstva, predstavljena na tak način, morda z večjim veseljem prebrali in si jih tudi lažje zapomnili. Drugi del razstave bi prikazoval delo ZVVS in njene temeljne naloge in cilje. Lahko bi se predstavila kot pomembna družbena institucija kot se tudi mnoge druge, ki nudijo različne vrste pomoči, se ukvarjajo s specifičnimi problemi in skupinami ljudi. Izpostavila bi namen svojega obstoja, cilje in naloge, predstavila morebitne načine vključevanja učencev in dijakov v njihove aktivnosti, jih povabila k sodelovanju na kak natečaju ali k drugim aktivnostim, ki jih organizira. Prav tako pa bi tudi predstavila možnosti, na katere se lahko ona vključi v šolske aktivnosti (npr. pogovori o vojni, posredovanje spominov, športne aktivnosti itd.). Tako pripravljena razstava, iz dveh delov, bi omogočala, da se šole glede na interes ali aktivnosti, ki jih izvajajo (samostojno ali morebiti v sodelovanju z OZVVS), odločijo za postavitev celotne razstave, samo prvega ali samo drugega dela.

V primeru dovolj velikega interesa OZVVS in zainteresiranosti na pripravo dodatnega razstavnega materiala bi lahko ta pripravila še lasten del razstave, v katerem bi na kratko predstavila svoje delovanje in specifične dogodke iz obdobja osamosvajanja, ki so se zgodili na njihovem območju. Tudi pri tem bi se lahko glede na priložnost, ob kateri bi se razstava postavila, odločili, če ga postavijo ali ne oziroma ali ima predstavitev dogajanja (ali tistega iz leta 1991 ali današnjega delovanja OZVVS) na lokalnem območju celo prednost pred tistim širšim.

7.5 RAZSTAVE MATERIALNIH ZGODOVINSKIH VIROV IZ OBDOBJA OSAMOSVAJANJA

Razstave, ki bi vključevale materialno gradivo (uniforme, opremo, dokumente, zemljevide itd.) iz obdobja osamosvajanja, bi bile bolj priročne za postavljanje na nivoju OZVVS. Lahko bi bile samostojne ali del razstave o obdobju osamosvajanja. Postavljale bi se kot zgoraj omenjene v prostorih osnovnih in srednjih šol ob posebnih priložnostih ali, ker bi lahko vzbujale večjo pozornost, kar tako, kot zanimivost.

7.6 SODELOVANJE PRI OBŠOLSKIH DEJAVNOSTIH

Veterani posameznih OZVVS bi se v dogovoru s posameznimi osnovnimi in srednjimi šolami vključili v obšolske dejavnosti, ki zajemajo podobne aktivnosti, ki jih izvajajo sami v sklopu OZVVS, ali tiste, ki se navezujejo na obdobje osamosvajanja Slovenije.

Lahko bi na primer sodelovali pri zgodovinskih krožkih. Morda ne s predavanji, ki lahko izpadejo zelo formalno, ampak z bolj sproščenimi pogovori o »vojni 1991« kot pomembnem dogodku za slovenski narod ali o dnevih odsotnosti miru, kar je značilnost vsakega obdobja v zgodovini. To bi bil bolj sproščen način seznanjanja s polpreteklo zgodovino in osebni stik z njenimi akterji.

Veliko OZVVS organizira pohode ali orientacijske pohode in tudi na nekaterih šolah obstajajo kot obšolska dejavnost t. i. planinski krožki. V dogovoru z mentorji bi lahko veterani sodelovali pri organizaciji kakšnega pohoda, morda po isti poti, na kateri prirejajo svoj tradicionalni pohod⁴⁴. Veterani iz OZVVS, v katerih pripravljajo orientacijske pohode, pa bi kakšnega v dogovoru s šolami lahko organizirali za njihove učence, ki obiskujejo planinski krožek ali kar za določen razred kot aktivnost ob športnem dnevu.

7.8 SKRIB VETERANOV ZA VARNO POT V ŠOLO

Prvi mesec v šolskem letu se velika pozornost namenja varnosti otrok na cesti na poti v šolo in iz nje. V ospredju so pogovori o obnašanju na cesti, obnavljanje cestnoprometnih predpisov, pogostejši nadzor prometa v okolici šol. V nekaterih krajih se občani samoiniciativno organizirajo in v času najpogostejših prihodov učencev v šolo in odhodov domov na nevarnejših odsekih, v križiščih in ob prehodih za pešce opazujejo promet, opozarjajo na previdnost in tako skrbijo za večjo varnost učencev. To počnejo prostovoljci, člani različnih društev (na primer društev upokojencev) in za tovrstno pomoč bi se lahko odločila OZVVS in morebiti na tak način vzpostavila v prvi stik in sodelovanje z osnovno šolo na svojem območju.

⁴⁴ OZVVS Domžale organizira tradicionalni pohod Rudolfa Maistra, OZVVS Radovljica – Jesenice pa tradicionalni pohod na Triglav (Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2006): *Plan dela*. Dostopno na http://www.zvvs.si/b_plandela.htm (16. marec 2007)).

7.9 UVEDBA ŠPORTNIH KATEGORIJ ZA UČENCE IN DIJAKE

OZVVS organizirajo veliko športnih prireditev (tekmovanja v tenisu, smučanju, ribolovu, maratonu itd.), na katerih sodelujejo veterani matičnega OZVVS in drugih OZVVS, velikokrat pa tudi člani drugih slovenskih veteranskih organizacij (Severja, Zveze združenj borcev in udeležencev narodno osvobodilne borbe, Zveze slovenskih častnikov) ali celo iz tujine. Tekmovanja ponavadi potekajo brez razlikovanja po starostnih kategorijah, če pa že, se delijo na »mlajše« in »starejše«.

Na kakšni izmed svojih športnih prireditev bi lahko uvedli kategoriji za učence in dijake. Šole bi takšno prireditev lahko izkoristile kot športni dan ali pa bi se učenci in dijaki tekmovanja udeležili prostovoljno, v prostem času. V primeru, da bi določeno OZVVS doseglo dogovor o sodelovanju učencev ali dijakov iz več šol, bi te to lahko izkoristile kot medšolsko tekmovanje in nanj poslale samo določene učence.

7.10 JAVNI NATEČAJI

Javni natečaj lahko razpiše ZVVS ali posamezna OZVVS, pri čemer je posledično tudi zajeta širša ali ožja populacija učencev ali dijakov. ZVVS lahko natečaj objavi, kot je to enkrat že naredila v svojem glasilu ali v kakšnem izmed bolj specifičnih medijev, ki so namenjeni mladim, lahko ga razpošlje neposredno na šole v obliki dopisa ali plakata, ki ga v šoli obesijo na oglasno desko. OZVVS objavijo javni natečaj na svojem območju v lokalnem časopisu in o njem osebno obvestijo šole ali ga celo osebno predstavijo učencem ali dijakom.

Razpiše se javni natečaj za literarno, slikarsko, fotografsko ali drugo delo na določeno temo. Ta je lahko določena zelo natančno ali pa je splošnejša in pušča pri ustvarjanju več svobode. Nanaša se lahko na točno določen dogodek iz preteklosti (na primer osamosvojitve Slovenije, vstop Slovenije v Evropsko unijo), na vrednote (na primer mir, prijateljstvo s sosednjimi narodi, ljubezen do domovine), na aktualne dogodke v povezavi z življenjem v Sloveniji (vojne v svetu, nestrpnost in diskriminacija).

Pomembno je, da je v javnem natečaju natančno navedena starostna skupina, ki se lahko prijavi na natečaj s svojimi prispevki, od te pa je odvisna tema, ki je razpisana, saj je

razumljivo, da ne mora biti enaka za učence nižje in učence višje stopnje osnovne šole ali za učence in dijake. Tako je na primer za učence nižje stopnje primernejši likovni natečaj, za učence višje stopnje pa natečaj pisnih izdelkov, za dijake pa že natečaj za bolj poglobljen esej z zahtevnejšo temo.

Ponavadi se javni natečaji zaključijo z izborom najboljših prispelih del in nagrado za njihove avtorje. Primerno je, da najboljša dela izbere manjša skupina ljudi, natečajniki pa so nagrajeni z nagrado, ki se navezuje na ZVVS in njeno poslanstvo. To je lahko knjižno ali multimedijsko gradivo z zgodovinsko ali geografsko vsebino, povabilo na ogled razstave, slavnostno podelitev nagrad in druženje z veterani, objava nagrajenih del v mediji, organiziran izlet z ogledom pomembnejših krajev iz »vojne 1991«.

7.11 JAVNO POVABILO DOLOČENE SKUPINE UČENCEV NA DRUŽENJE Z VETERANI

ZVVS bi preprosto zaradi svoje promocije in interesa za vzpostavljanje stika s šolami in z mladimi namenila sredstva za enodnevni izlet za, na primer, dvajset oseb. Določila bi markanten datum v letu, 25. junij – dan državnosti, 26. december – dan samostojnosti in enotnosti, 26. junij – formalni začetek napada na Slovenijo leta 1991 ipd., pozvala tiste učence ali dijake ali oboje, ki so bili rojeni na ta dan leta 1991 ali na tretjo, peto ali šesto obletnico, da se javijo na sedežu ZVVS in prvih petnajst povabila s petimi veterani na izlet in druženje, ki bi bila tematsko povezana z obdobjem osamosvajanja Slovenije in delom ZVVS (obiski pomembnejših krajev, spominskih obeležij, razstav, območnih združenj itd.).

8. AKTIVNOSTI VETERANSKIH ORGANIZACIJ V TUJINI V POVEZAVI Z OSNOVNIMI IN S SREDNJIMI ŠOLAMI

Skoraj z gotovostjo lahko trdim, da na svetu ni države, v kateri si ne bi prizadevali, da mladi poznajo nacionalno zgodovino in razvijajo domoljubna čustva. Glede na številčnost veteranskih organizacij po svetu me je zanimalo, ali te prevzemajo podobne naloge v povezavi z osnovnimi in srednjimi šolami kot ZVVS v Sloveniji.

Prošnjo za pridobitev informacij o sodelovanju veteranskih organizacij v tujini s šolami sem poslala veteranskim organizacijam, članicam SVF, ki je bila ustanovljena leta 1950 v Parizu, danes pa je vanjo vključenih 170 veteranskih organizacij iz 84 držav po vsem svetu.⁴⁵ Prošnjo sem poslala 65 organizacijam iz 45 držav, ki imajo na spletni strani SVF objavljene svoje elektronske naslove. Odgovorjen vprašalnik so mi posredovale veteranske organizacije iz Cipra⁴⁶, Češke⁴⁷, Finske⁴⁸ in Izraela⁴⁹, in sicer Združenje ciprskih veteranov iz druge svetovne vojne, Združenje čeških bojevnikov za svobodo, Združenje veteranov invalidov Finske in Izraelska veteranska organizacija.

Vse štiri organizacije sodelujejo s srednjimi ali z osnovnimi šolami, večinoma ob praznikih ali obletnicah pomembnih zgodovinskih dogodkov. Ciprski veterani učencem predavajo o drugi svetovni vojni in žrtvovanju ciprskih prostovoljcev vsako leto 8. maja, ob obletnici konca druge svetovne vojne v Evropi. Češko združenje izvaja predavanja na šolah za učence in učitelje, tekmovanja v znanju o nacionalnih odporih proti fašizmu ob svečanih dogodkih in spominskih svečanostih (obletnicah koncev vojn) in priložnostno med letom po dogovoru s šolami. Na Finskem kot najpomembnejšo aktivnost in redno zvezo s šolami navajajo obiske veteranov na šolah in govorniške nastope za učence, vsako leto ob državnem dnevu neodvisnosti, 6. decembra, in državnem dnevu veteranov, 27. aprila. Ob dnevu neodvisnosti in vojaških žalnih slovesnostih vsako leto s šolami sodelujejo tudi člani izraelskega združenja veteranov. Šole in učitelji so v večini naklonjeni njihovim aktivnostim, v primeru nesodelovanja so

⁴⁵ Svetovna veteranska federacija (2004): *Predstavitev Svetovne veteranske federacije*. Dostopno na <http://perso.orange.fr/fmac/english/ft-presentation.htm> (29. maj 2007).

⁴⁶ Odgovorjen vprašalnik prejet po elektronski pošti 15. maja 2007.

⁴⁷ Odgovorjen vprašalnik prejet po pošti 14. maja 2007.

⁴⁸ Odgovorjen vprašalnik prejet po elektronski pošti 18. maja 2007.

⁴⁹ Odgovorjen vprašalnik prejet po elektronski pošti 3. maja 2007.

se na Cipru povezali s tamkajšnjim ministrstvom za izobraževanje. Češko združenje navaja, da je sodelovanje med njimi in šolami odvisno tudi od zanimanja učiteljev za zgodovino odporov na Češkem, o kateri njihovi člani največkrat predavajo. Popolnoma še niso bili odklonjeni, v primeru nezainteresiranosti šole za sodelovanje ponavadi počakajo, da pride do menjave učitelja ali ravnatelja in poskušajo znova. Poleg tega so pridobili podporo češkega ministrstva za izobraževanje. Nekaj problemov s sodelovanjem in z navezovanjem stikov s šolami so imeli v 60., 70. in na začetku 80. let tudi v finskem združenju veteranov invalidov. Takrat je bilo politično ozračje v državi drugačno, danes pa s šolami tesno sodelujejo.

Vse štiri veteranske organizacije se strinjajo, da je poučevanje zgodovinskih dejstev iz nacionalne zgodovine zelo pomembno. Češki veterani se trudijo izboljšati svoje aktivnosti v povezavi s šolami, ker menijo, da je to primerna pot za prenašanje resnic o nacionalnih odporih na mlajše generacije. V izraelski in ciprski organizaciji se strinjajo, da je razvijanje domoljubne zavesti pri mladih zelo pomembno. Še pomembnejše mesto ji pripisujejo v češki organizaciji, kjer pravijo, da je domoljubje nujno za razvoj skrbi za pripadnost nacionalni državi. Finski veterani menijo, da je razvijanje domoljubne zavesti pomembno za celotno državo in da lahko patriotska zavest dobro vpliva na sodelovanje in aktivnosti za mir, svobodo in pravičnost, dobre odnose s sosednjimi državami in z mednarodnimi organizacijami (OZN, EU, SVF). Mnenju, da je domoljubna zavest pri mladih v njihovi državi dovolj razvita so vse države pritrdile, vendar so dodale, da je temu področju potrebno posvečati nenehno pozornost. Češki veterani zato omenjajo svojo kritičnost do delovanja ministrstva za izobraževanje, finski pa menijo, da se domoljubje njihovih mlajših generacij kaže s pripravljenostjo finske mladine za služenje vojaškega roka.

Češko, izraelsko in ciprsko združenje veteranov navajajo, da imajo poleg staršev državne institucije (ministrstva, šole in veteranska združenja) osrednjo vlogo pri razvijanju občutka pripadnosti lastni državi in narodu pri mladih. Finski veterani pa še dodajajo, da je mlade poleg tega potrebno seznaniti z verodostojnimi dejstvi iz vojne med letoma 1939 in 1945 in da so veterani te vojne pripomogli k svobodi Finske in k njenemu razvoju.

SKLEP

Osamosvojitve Slovenije in nastanek suverene države slovenskega naroda je v ljudeh pustil močan pečat. Strasti okoli tega, kdo je najbolj zaslužen, kdo je tvegala največ, kako je dejansko bilo, kje so se odvijali najhujši boji, se še zdaleč niso polegale. Vse pogostejše prizadevanje takšnih ali drugačnih udeležencev »vojne« za njihove »prave« resnice iz tistega časa in sedanje pravice, ki jim jih daje država, daje občutek, da resnično domoljubje, spoštovanje lastnega naroda in življenje v lastni suvereni državi, ki je človekova pravica in državljanska svoboda, vse bolj izgublja svoj pomen.

Mednarodne institucije, v katere se vključuje RS v mnogih razpravah, predstavljajo glavni vzrok razvrednotenja občutka pripadnosti in izgubljanje pomena nacionalnega. Vse pogostejše se pojavljajo debate o t. i. »izumrtju slovenskega naroda«, ki se lahko zgodi, če se ne bomo dovolj zavzemali za svoj jezik, kulturo, za svojo celotno identiteto, ki jo bodo prevzele druge vplivnejše kulture. Postavlja se mi vprašanje, ali največja nevarnost res preti s strani vplivnejših kultur ali ni morda prvi vzrok v nas samih in apatičnosti do ohranjanja patriotskih čustev, ki so po nostalgčnih pripovedovanjih mnogih bila v bivši državi zelo razvita.

Otroci in mladi so prihodnost vsakega naroda. Ne gre jim zameriti, če ne čutijo pripadnosti lastnemu narodu in ne gojijo domoljubnih čustev, če v obdobju svojega odraščanja niso imeli priložnosti spoznati, kaj ta sploh so, kdaj in kako se jih izraža. Sploh v zadnjem času, ko se pomen narodne pripadnosti zmanjšuje tudi zaradi vstopa Slovenije v Evropsko unijo. Najpomembnejši del socializacije za otroke poleg družine predstavlja šola, ki v okviru svojih učnih načrtov in splošnih vzgojnih načel poskuša vzgajati vzgledne državljane, ki spoštujejo svoj narod in svojo domovino.

V svojem diplomskem delu sem združila pomembni instituciji s področja širjenja domoljubja in dostojnega ohranjanja spomina na slovensko zgodovino. ZVVS po svoji naravi deluje kot društvo, vanjo se prostovoljno vključujejo vojni veterani, ki jih v prvi vrsti družijo ljubezen do domovine in želja po njenem širjenju. Njihov vse pomembnejši cilj je prenašanje teh vrednot na mlajše in najprimerneje se jim zdi te vrednote prenašati s sodelovanjem z osnovnimi in s srednjimi šolami. Te se kot pomembne institucije v

življenju otrok in mladostnikov zavedajo pomena razvijanja omenjenih čustev in vrednot. Glede na analizo učnih načrtov in učnih snovi sem ugotovila, da v njih tovrstnemu sodelovanju ni namenjen poseben prostor. Predvidevam, da je vključevanje takšnega načina podajanja učne snovi v poučevanje učencev odvisno od odločitev učitelja. Natančnejše opredelitve in potrditve ali zavrnitve prve hipoteze ne morem podati zaradi pomanjkanja povratnih informacij, ki sem jih pričakovala od šol, saj mi je odgovorila le ena profesorica. Na podlagi teh bi lahko ugotovila, kaj je tisto, kar učitelje vzpodbuja k sodelovanju z ZVVS, in kaj tisto, kar jih od tega odvrača. Njihovo nesodelovanje pri moji raziskavi si lahko razlagam kot nezanimanje za to področje in kot mnenje o trenutni nepotrebnosti vključevanja tovrstnih aktivnosti v izobraževalni sistem.

Splošno mnenje je, da se otroci v slovenskih šolah premalo učijo o zgodovini izpred petnajstih let, o obdobju osamosvajanja Slovenije in da tudi zelo malo vedo o njem. Po omenjeni analizi lahko rečem, da so dejstva o obdobju osamosvajanja v učbenikih dobro predstavljena in da se v določeni meri v srednjih šolah razširijo in natančneje razdelajo.

Druga hipoteza se potrjuje v več delih diplomskega dela. Neizpodbitno je, da si ZVVS prizadeva za izvajanje aktivnosti v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami zaradi dostojnega ohranjanja spomina na obdobje osamosvojitve in širjenja domoljubnih čustev. Poleg tega pa lahko ugotovim, da so njihove aktivnosti v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami enolične, njihova pogostost izvajanja pa redka.

Tudi tuje veteranske organizacije, ki so mi odgovorile na vprašalnik, se trudijo vzpostavljati stik s šolami in pri državnih institucijah doseči dogovor o njihovem vključevanju v izobraževalni sistem. Nedvomno se vse, iz Cipra, Češke, Finske in Izraela, strinjajo, da mora biti razvijanje domoljubja pri mladih prioriteta naloga njihove organizacije, države in staršev. Na podlagi tega lahko sklepam, da je poslanstvo veteranskih organizacij v tujini podobno kot poslanstvo ZVVS, za katerega si prizadeva. Njegovo uresničevanje pa prav tako pri obojih terja dogovarjanje in morebitne težave pri usklajevanju možnosti sodelovanja s šolami.

Glede na neuspešno pridobivanje informacij o aktivnostih veteranov v povezavi s šolami in z njihovim vključevanjem v izobraževalni sistem ugotavljam, da v svoji nalogi obravnavam zaenkrat še precej nepovezani instituciji in sodelovanje, ki se v praksi le redko izvaja. Največ, kar lahko ZVVS naredi, da šolam najprej ponudi sodelovanje v kvalitetnih aktivnostih in da si nadalje prizadeva pri državnih organih doseči dogovor o svojem vključevanju v izobraževalni sistem. Omenjene aktivnosti v šolah morajo izvajati veterani, ki imajo za takšno dejavnost smisel, interes in občutek za delo z otroki in mladimi, in da so ponujene aktivnosti drugačne od ustaljenih, ki jih izvajajo v šolah, in so tako učiteljem alternativa za poučevanje in učencem in dijakom za izobraževanje. ZVVS mora s pristojnimi organi doseči dogovor, da kot pomembna družbena institucija v izobraževalnem sistemu dobi uradno veljavo, učitelji pa s tem dolžnost do sodelovanja z veterani.

Veterani vojne za Slovenijo so nekakšni živi zgodovinski viri iz obdobja osamosvajanja, ki niso večni. Njihova pričevanja o doživetjih iz »vojne«, časa pred njo in po njej so privilegij, ki ga prihodnje generacije, čez desetletje ali dve, ne bodo več imele.

VIRI

SEKUNDARNI VIRI

Ambrožič, Lado (1991): *Slovenija na barikadah*. Ljubljana: Informativni program TV Slovenija. Elektronska izdaja.

Bebler, Anton (2001): O vojaškopoličnih vidikih osamosvojitve Slovenije. V Mateja Sedmak in Eva Podovšovnik (ur.): »Dan prej« in odhod zadnjega vojaka JLA z ozemlja Republike Slovenije Ob deseti obletnici samostojnosti Republike Slovenije, 25–27. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper.

Burkeljica, Milan, Jerica Dobnik, Anita Marjanić, Helena Pečnik, Damjan Snoj, Helena Verdev, Anka Zuljan (2005): *Raziskujem preteklost: 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus.

Centa, Aleš (2003): Projekt PROVOJ. *Slovenska vojska Informativno vojaškostrokovno glasilo Ministrstva za obrambo*, 31. januar, 11–13.

Čepič, Zdenko (2005): Dialog med oblastjo in opozicijo. Majniška deklaracija in Temeljna listina. V Jasna Fischer (ur.): *Slovenska novejša zgodovina 2: Od programa zedinjene Slovenije do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992*, 1200. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d.d..

Čepič, Zdenko (2005): Razpad ZKJ. V Jasna Fischer (ur.): *Slovenska novejša zgodovina 2: Od programa zedinjene Slovenije do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992*, 1286–1287. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d.d..

Dolenc, Ervin in Aleš Gabrič (2002): *Zgodovina 4: učbenik za 4. letnik gimnazije*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, d.d..

Dolenc, Ervin, Aleš Gabrič in Marjan Rode (2002): *Koraki v času – 20. stoletje: Zgodovina za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, d.d..

Gabrič, Aleš (2005): V igro vstopi mednarodna diplomacija. V Jasna Fischer (ur.): *Slovenska novejša zgodovina 2: Od programa zedinjene Slovenije do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992*, 1345–1349. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d.d..

Guštin, Damijan (2002): Vojaškopolično dogajanje v jugoslovanski krizi in osamosvojitvi Slovenije. V Janez Pezelj (ur.): *Slovenska osamosvojitve 1991 Pričevanja in analize: zbornik*, 191–214. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Guštin, Damijan (2005): Vojna za Slovenijo. V Jasna Fischer (ur.): *Slovenska novejša zgodovina 2: Od programa zedinjene Slovenije do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992*, 1338–1345. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d.d..

Ivanič, Martin (1996): Dezintegracija Jugoslavije in nastanek samostojne Republike Slovenije. V Janko Prunk in Martin Ivanič (ur.): *Osamosvojitve Slovenije*, 150–171. Ljubljana: Založba Grad.

Justin, Janez, Jana Bezenšek, Janez Juhart in Andreja Barle (2000): *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Državljska vzgoja in etika*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kern, Ana Nuša, Dušan Nećak in Božo Repe (2005): *Naše stoletje Zgodovina za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Modrijan.

Kladnik, Tomaž (2006): Teritorialna obramba Republike Slovenije in slovenska osamosvojitve, april 1990–maj 1992. V Nataša Urbanc (ur.): *Enotni v zmagi Osamosvojitve Slovenije*, 133–154. Ljubljana: Nova revija.

Miklič, Jože (2006): *15 let po vojni za samostojno Slovenijo: zbornik Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Grosuplje*. Grosuplje: Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Grosuplje.

Milharič Hladnik, Mirjam, Mojca Peček Čuk in Tatjana Devjak (2004): *Državljska vzgoja in etika: učbenik za 7. razred devetletne osnovne šole*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Milharič Hladnik, M., Mojca Peček Čuk in Tatjana Devjak (2004): *Državljska vzgoja in etika: učbenik za 8. razred devetletne osnovne šole*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije (2006): *Delovna področja Osnovnošolsko izobraževanje Učni načrti osemletna osnovna šola Zavod Republike Slovenije za šolstvo: Katalog učbenikov za šolsko leto 2006/2007*. Dostopno na http://www.zrss.si/pdf/UCB_Katalog_učbenikov_za_osnovno_šolo.pdf (2. januar 2007).

Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije (2006): *Srednješolski izobraževalni programi po šolskih letih Splošno izobraževanje Gimnazijsko izobraževanje: Obvezne izbirne vsebine*. Dostopno na http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2006/programi/gimnazija/obvezne_izbirne_vsebine.htm (2. januar 2007).

Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije (2006): *Srednješolski izobraževalni programi po šolskih letih – Splošno izobraževanje: Gimnazijsko izobraževanje, Učni načrti Zgodovina*. Dostopno na http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2006/programi/gimnazija/gimnazija/zgodo_280.html (2. januar 2007).

Občina Domžale (2007): *O Domžalah, Javni zavodi*. Dostopno na <http://www.domzale.si/javni-zavodi.asp?podrocje=sole> (27. maj 2007).

Območno združenje Zveze veteranov vojne za Slovenijo Domžale (2004): *Foto utrinki iz leta 2001*. Dostopno na <http://www.ozvvs-domzale.zvvs.si/STRANI/fototrunki-2001.html> (2. februar 2007).

Območno združenje Zveze veteranov vojne za Slovenijo Domžale (2005): *Foto utrinki iz leta 2005*. Dostopno na <http://www.ozvvs-domzale.zvvs.si/STRANI/fototrunki-2005.html> (2. februar 2007).

Območno združenje Zveze veteranov vojne za Slovenijo Slovenj Gradec (2006): *Ocena dela Zveze borcev, Severja, Zveze slovenskih častnikov in Območnih združenj kot podpisnikov listine o sodelovanju*. Dostopno na <http://www.ozvvsmlinjskadolina.zvvs.si/ZAPISNIK%20SRECANJA%202006%20%20PODPISNIKOV%20LISTINE%20O%20SODELOVANJU.doc> (10. februar 2007).

Pančur, Andrej (2005): Neuspešnost gospodarskih reform v Jugoslaviji. V Jasna Fischer (ur.): *Slovenska novejša zgodovina 2: Od programa zedinjene Slovenije do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992*, 1297–1299. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d.d..

Pesek, Rosvita (2006): Nastajanje države za štiri milijone pridnih rok. V Nataša Urbanc (ur.): *Enotni v zmagi Osamosvojitve Slovenije* 113–132. Ljubljana: Nova revija.

Predstavitev Slovenske vojske v Štorah. *Glasiilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo Veteran*, 12. 2006, 35.

Razpis za literarni natečaj za učence višjih razredov osnovnih šol na temo: Slovenija – moja domovina. *Glasiilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo Veteran*, 12. 2001, 28.

Repe, Božo (1998): *Sodobna zgodovina: Zgodovina za 4. letnik gimnazij*. Ljubljana: Založba Modrijan.

Repe, Božo (2000): *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Repe, Božo (2002): Jugoslovanske notranjepolitične razmere in slovenska osamosvojitve. V Janez Pezelj (ur.): *Slovenska osamosvojitve 1991 Pričevanja in analize: zbornik*, 23–32. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Slovenija – moja domovina. *Glasilno Zveze veteranov vojne za Slovenijo Veteran*, 11. 2002, 25.

Srednja šola Domžale (2006): *Poklicna in strokovna šola*. Dostopno na http://www.ssdomzale.si/viewpage.php?page_id=5 (27. maj 2007).

Svetovna veteranska federacija (2004): *Članice Svetovne veteranske federacije*. Dostopno na <http://perso.orange.fr/fmac/english/fr-composition.htm> (23. maj 2007).

Svetovna veteranska federacija (2004): *Predstavitev Svetovne veteranske federacije*. Dostopno na <http://perso.orange.fr/fmac/english/fr-presentation.htm> (29. maj 2007).

Tomšič, France (2002): Moj pogled na družbeno-politične spremembe v Sloveniji v letih 1987–1992 pri katerih sem aktivno sodeloval. V Janez Pezelj (ur.): *Slovenska osamosvojitve 1991 Pričevanja in analize: zbornik*, 73–76. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Urbanc, Nataša, ur. (2006): *Enotni v zmagi Osamosvojitve Slovenije*. Ljubljana: Nova revija.

Vojna za Slovenijo. Bitka v Trzinu, 27. junij 1991. Mavrica Radomlje, Video sekcija Mengeš. Elektronska izdaja.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2006): *Center strokovnih skupin in služb za podporo Skupina za učbenike, učila in IKT, Učbeniki: Katalog učbenikov za srednjo*

šolo. Dostopno na [Katalog učbenikov za srednje šole za šolsko leto 2006/2007](http://www.zrss.si/pdf/UCB_Katalog_učbenikov_za_srednje_šole_za_šolsko_leto_2006/2007), http://www.zrss.si/pdf/UCB_Katalog_učbenikov_za_srednjo_šolo.pdf (2. januar 2007).

Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2007): *Aktivnosti Zveze veteranov vojne za Slovenijo*. Dostopno na http://www.zvvs.si/d_aktivnosti.htm (23. april 2007).

Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2005): *Organiziranost*. Dostopno na http://www.zvvs.si/a_organiziranost.htm (10. februar 2007).

Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2007): *Plan dela*. Dostopno na http://www.zvvs.si/b_plandela.htm (16. marec 2007).

Zveza veteranov vojne za Slovenijo: *Predlog plana dela in program prireditev v letu 2007*. http://www.zvvs.si/b_plandela.htm (23. april 2007).

PRIMARNI VIRI

Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2005): *Akti Zveze veteranov vojne za Slovenijo: Pravilnik o urejanju in izdajanju glasila Veteran*, sprejet na seji predsedstva Zveze veteranov vojne za Slovenijo, 20. maja 2000. Dostopno na <http://www.zvvs.si/Strani/Glasilo-Veteran.html> (2. februar 2007).

Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2005): *Akti Zveze veteranov vojne za Slovenijo: Statut Zveze veteranov vojne za Slovenijo*, sprejet na zasedanju Glavnega zbora Zveze veteranov vojne za Slovenijo, 11. marca 2006. Dostopno na http://www.zvvs.si/b_akti.htm (10. februar 2007).

EMPIRIČNO GRADIVO

Intervju z *Jožetom Kosmačem*, *Zveza veteranov vojne za Slovenijo*, 17. januar 2007.

Odgovori *Območnih združenj Zveze veteranov vojne za Slovenijo Domžale, Grosuplje, Lendava, Kočevje, Mislinjska dolina, Ormož in Štore*, ki so bili posredovani po elektronski pošti od 20 januarja do 15. februarja.

Odgovori na vprašalnik, poslan na elektronske naslove *osnovnih šol in srednje šole v občini Domžale: Osnovna šola Dob, Osnovna šola Domžale, Osnovna Šola Preserje, Osnovna šola Rodica, Osnovna šola Roje, Osnovna šola Venclja Perka Domžale, Osnovna šola Dragomelj, Srednja šola Domžale*, 24. april 2007.

Odgovori na vprašalnik, poslan na elektronske naslove *članic Svetovne veteranske federacije: Unified Organisation of Veterans of the Antifascist Struggle of Liberation of the Albanian People, Association des militaires invalides de guerre d'Angola (AMMIGA), Royal Australian Air Force Association - R.A.A.F. Association, The Australian Veterans and Defence Services Council –AVADSC, Austrian Association of Victims of War and of Disabled (KOBV-Ö), Council of Veterans of War, Labour & Armed Forces of the Azerbaijan Republic – CVWLAFAR, Organisation des veterans de la république de Bélarus, Association of veterans of the People's Liberation & Antifascist War of Bosnia & Herzegovina (1941–1945), Union of Association of Veterans of People's Liberation War (1941–1945), Bosnia & Herzegovina Association of War Disabled Veterans (SRVI BiH), Unique Veterans Organization - Veterans Union of Bosnia & Herzegovina (JOB – Unija Veterana BiH), Fighters Organization of the Srpska Republic, Cyprus Veterans Association World War II (C.V.A), Korea Disabled Veterans Organization – KDVO, Union of Croatian Homeland War Volunteers Associations (ZUHDDR), Association tchèque des combattants pour la liberté (UV CSBS), Czech Veteran's Association, Blue Berets Denmark (DBB), Ancient Ethiopian Patriots Ass. – AEPA, Disabled War Veterans Association of Finland, Finnish War Veterans Federation, Union of Front Veterans Soldiers (RMV), Federation of Women Veterans in Finland, Union française des associations de combattants et victimes de guerre – UFAC, Veterans Defense Fund of Georgia (PZBR), Sozialverband – VDK, Sozialverband Deutschland (SOVD), German Association of War Blinded, Veterans Association of Ghana – VAG, Hungarian Federation of Resistance Fighters and Antifascists, Veterans Legion of the Republic of Indonesia – LVRI, Israel War Veterans League, Zahal Disabled Veterans Organization, Israel Defense Forces Veterans of War Association "TZEVEVET", National Association of Families of the War Dead & Missing (ANFCDG), Japan Veterans Association – JVA, Jordanian Economic & Social Ass. For Retired Servicemen & Veterans (ESARSV), The Royal Malay Regiment Officers' Club,*

Ex-Services Association of Malaysia-ESAM3rd Floor, Wisma Pahlawan, Malaysian Armed Forces Veterans Council, Conseil national des anciens résistants et anciens membre de l'armée de libération (CNARAMAL), Haut Commissariat aux anciens résistants et anciens membres de l'armée de libération, Association of Military and Paramilitary Disabled Servicemen of Mozambique (ADEMIMO), Nepal National Ex-Servicemen's Association, Nigerian Legion, The Norwegian Association of UN Veterans (Blue Berets of Norway) – FNVLFF, BNMO, Association of Palestinian Revolution Ex-Warriors – APRE, World Union of Veterans of the Home Army (AK), Association of Combatants of the Polish Republic and Former Political Prisoners (ZKRPIBWP), Association of Armed Forces Handicapped (ADFA), Veterans League (Liga dos Combatentes), Russian War Veterans Committee, Russian Union of Afghanistan Veterans, Singapore Armed Forces Veterans' League – SAFVL, Union of the Associations of the War Veterans and Participants of the National Liberation Struggle of Slovenia (ZZB NOB), Federation of Disabled War Veterans Associations of Slovenia (ZDVIS), Council of Military Veterans' Organisations of the Rep. of South Africa, Sudanese Veterans Association – SU.V.A., Association des invalides et militaires mutilés de l'Espagne, Sri Lanka Ex-Services Association – SLESA, Association of Swedish Field Hospital for Korea (KSK), Veterans Affairs Commission – VAC, Veterans Association of Republic of China – VAROC, War Veterans Organization of Thailand – WVO, Turkish Retired Officers Association, Turkish Retired Non-Commissioned Officers Association (TEMAD), Disabled American Veterans – DAV, Past-National Commander Organization – PANCO, Viet-Nam Assistance for the Handicapped, Incorporated – VNAH, Veterans For Peace, Inc. (VFP), British Limbless Ex-Service Men's Association – BLESMA, The Royal British Legion – RBL, War Widow's Association of Great Britain – WWACB, 25. aprila 2007.

PRILOGE

Priloga A: Vprašalnik o sodelovanju z ZVVS za osnovne in srednje šole

Ime šole: _____

1. **PRI KATERIH UČNIH PREDMETIH NAJPOGOSTEJE OBRAVNAVATE VSEBINE POVEZANE Z OBDOBJEM OSAMOSVAJANJA SLOVENIJE IN NASTANKOM REPUBLIKE SLOVENIJE?**

2. **MENITE, DA SO TE VSEBINE V DOVOLJŠNI MERI VKLJUČENE V IZOBRAŽEVALNI SISTEM OSNOVNIH OZ. SREDNJIH ŠOL?**

3. **ALI SE OBRAVNAVANJA OMENJENIH VSEBIN DOTAKNETE TUDI PRI KAKŠNIH DRUGIH AKTIVNOSTIH (NPR. KULTURNI DNEVI, OBISKI MUZEJEV, RAZSTAV...)?**

4. **SE VAM ZDI PRIMERNO IN POMEMBNO, DA UČENCE IN UČITELJE O DOGAJANJU V TEM OBDOBJU SEZNANJAJO TISTI, KI SO V NJEM AKTIVNO SODELOVALI (VETERANI)?**

5. **ALI NA VAŠI ŠOLI IZVAJATE KAKŠNO AKTIVNOST V SODELOVANJU Z OBMOČNIM ZDRUŽENJEM VETERANOV DOMŽALE (ALI DRUGIM)?**

5.1 **KAKŠNA JE TA AKTIVNOST (kratek opis) IN KAKO POGOSTO TER KAKO DOLGO JO ŽE IZVAJATE?**

5.2 **STE ZADOVOLJNI Z NJENO IZVEDBO?**

5.3 **KAJ VAM JE VŠEČ IN SE ZATO ODLOČATE ZANJO OZ. KAJ VAM NI VŠEČ?**

6. **KAKŠEN JE BIL ODZIV UČENCEV NA AKTIVNOST, KI SO JO IZVAJALI VETERANI NA VAŠI ŠOLI (ČE JE ODZIV UČENCEV POZNAN ALI STE SE POGOVARJALI Z NJIMI O TEM)?**

7. MENITE, DA BI LAHKO S ČLANI OBMOČNEGA ZDRUŽENJA VETERANOV SODELOVALI TUDI **PRI DRUGIH AKTIVNOSTIH**, NE SAMO PRI PREDSTAVLJANJU DEJSTEV OBDOBJA OSAMOSVAJANJA IN OHRANJANJU SPOMINA NANJ?

8. **KAKO POMEMBNO SE VAM ZDI RAZVIJANJE DOMOLJUBNIH ČUSTEV PRI MLADIH?** ALI NA VAŠI ŠOLI IZVAJATE KAKŠNE **POSEBNE AKTIVNOSTI NA TEM PODROČJU?**

9. **ČE Z VETERANI NE SODELUJETE, ZAKAJ NE?**

Priloga B: Vprašalnik o izvajanju aktivnosti v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami za veteranske organizacije v tujini

The organization (official name) and country: _____

1. Does your veteran's organization cooperate or has been cooperated (could be just once) with elementary or secondary schools before (history lectures, sporting events, invitations to exhibitions, visits of students and similar)?

1.1 How frequently do you perform such activities?

1.2 On which occasions do you perform such activities (national holidays, commemorative solemnity, agreement with schools and similar)?

1.3 Do you have any difficulties with agreeing to cooperate with schools? Would you say that teachers are inclined to your activities in this sphere of activity?

2. In case that you do not cooperate with schools, why haven't you decided to do so until now?

2.1. Have you tried to establish some kind of cooperation, were faced with difficulties and then dropped the idea?

3. Do you think that it is important to pass on historic facts belonging to national history to younger generations?

4. How important is it to your veterans' organization to set forth a patriotic consciousness within the younger generations.

5. Do you believe that the patriotic consciousness within the younger generation of your country is sufficiently developed?

6. What do you think could be done (by the state, parents, veterans etc.) to encourage the younger generations' feeling of affiliation to one's own country?

Priloga C: Intervju z Jožetom Kosmačem

INTERVJU Z JOŽETOM KOSMAČEM, 17. januar 2007, od 10.30 do 13.30, sedež Zveze veteranov vojne za Slovenijo v Ljubljani

Kakšna je bila vaša poklicna pot?

Od leta 1971 sem bil rezervni oficir v 55. območnem štabu TO Domžale, kjer sem imel funkcijo komandanta bataljona. Ko je prišlo do potrebe po zaposlitvi so me povabili v svoje vrste profesionalno in tako sem se leta 1987 redno zaposlil na občinskem štabu TO Domžale. Bil sem pomočnik poveljnika za organizacijsko mobilizacijske zadeve. Moje naloge so bile predvsem popolnjevanje s kadri, kadrovske personalne zadeve za zaposlene. Po reorganizaciji sem bil prerazporejen na GŠ SV, v operativni center, kjer sem prevzel dolžnost častnika za spremljanje situacij, kar sem ostal do upokojitve lani.

Kakšne naloge ste opravljali v obdobju osamosvajanja Slovenije?

V letu 1990 sem sodeloval v pripravah, naslednje leto, 1991, pa v osamosvojitveni vojni. Kot že rečeno sem bil v tem času pomočnik poveljnika za organizacijsko mobilizacijske zadeve, istočasno pa sem bil tudi razporejen v vojno sestavo.

Glede na to, da sem bil po svoji profesiji kadrovnik in sem kmalu začel delati v delovnih organizacijah in se ukvarjati s kadrovske in sekretarske posli, sem te naloge upravljal tudi v TO. Kot star Domžalčan pa sem poznal tudi veliko ljudi in vedel, kaj so po poklicih, kar mi je zelo pomagalo pri postavljanju posameznikov na ustrezna delovna mesta, na vojaške dolžnosti v TO.

V času vojne so bile moje bistvene naloge popolnjevanje enot, obiski enot na terenu, zamenjave v enotah v primeru bolezni, sodelovanje in kontaktiranje z domačimi (starši, ženami).

Kaj vas je vzpodbudilo k temu, da ste začeli predavati o obdobju osamosvajanja Slovenije na osnovnih šolah?

Prvo pobudo za predavanje na osnovni šoli mi je dala znanka, ki je učiteljica zgodovine, in ta pobuda je tudi bila povod, da sedaj predavam na kar veliko šolah. Predavam že približno deset let in območno združenje je to idejo takoj podprlo. Ko smo v okviru območnega združenja Domžale ustanovili sekcijo veteranov v Trzinu, smo med njene naloge poleg zveznih in območnih vključili tudi specifične, samo naše, med katerimi so tudi predavanja po šolah, ki jih vsako leto vključujemo v letni sekcijski program.

Nekaj časa sem samo predaval, potem pa smo začeli zbirati videomaterial in kmalu izdali videokaseto z naslovom Bitka v Trzinu.

Na koliko osnovnih šolah predavate, kje, koliko razredom, pri katerih predmetih?

Najprej sem predaval samo v Trzinu, nato sem začel še v Mengšu, v Domžalah in na Rodici, kasneje pa še na Brdu, Presergah in na Dobu.

V letu 2004 sem predaval na sedmih osnovnih šolah, v maju in juniju, vsega skupaj dvaindvajset ur, v prav toliko razredih, štiristoosemdesetim učencem. V letu 2005 sem začel predavati tudi na osnovni šoli Moste. Predaval sem med 6. majem in 3. junijem, vsega skupaj štiriindvajset ur, v štiriindvajsetih razredih, petstoenainštiridesetim učencem na osmih osnovnih šolah. Lansko leto sem v trinajstih delovnih dneh predaval na desetih osnovnih šolah, devetindvajset ur v toliko razredih, vsega skupaj šeststodvaindvajsetim učencem.

Prejšnja leta so bili to osmi razredi, lani pa že deveti. Ponavadi učenci poslušajo predavanje pri zgodovini, lani pa se je prvič zgodilo, da sem na eni izmed šol že predaval pri državljski vzgoji in etiki.

Kakšen je bil odziv na vašo ponudbo? Kakšen se vam zdi odnos učiteljev, s katerimi ste sodelovali, do tega dela slovenske zgodovine?

Stik s šolami sem ponavadi vzpostavil sam, ponudil sem jim, da lahko pridem predavat o osamosvojitvi Slovenije in bitki v Trzinu in to ponudbo so zagrabili z obema rokama.

Odnos učiteljev do tega dela slovenske zgodovine se mi zdi dober. Na osnovni šoli na Brdu ima učiteljica zgodovine celo zelo aktiven zgodovinski krožek, v katerem se ukvarjajo tudi z vprašanji, povezanimi z osamosvojitveno vojno in slovensko vojsko. Tako da se mi je tudi že zgodilo, da so me na šoli sprejeli z mislijo: Saj mi smo pa iskali nekaj takšnega!

Nekoč se mi je zgodilo, da sem zbolel in nisem mogel predavati in ker nimam namestnika, so predavanja odpadla. Učitelji so se zelo čudili, da to počnem samo jaz.

Kako poteka priprava na uro med vami in učiteljem?

Nekaj dni pred predavanjem se oglasim na šoli, da se z učiteljico zgodovine ali etike pogovorim, koliko snovi so že predelali in kako obsežen naj bo uvod v dogajanje okrog osamosvojitve. Odvisno od dogovora tako naredim daljši ali krajši uvod. Ali povem nekaj dejstev od konca druge svetovne vojne naprej: Jalta, Teheran, omenim Chercila,

Roosvelta, Stalina, nastanek Nato in Varšavskega pakta, hladno vojno, padec berlinskega zidu in nato začnem z demokratizacijo Slovenije in izstopom iz Jugoslavije. Učenci so na uro pripravljene, učiteljica včasih na tablo napiše pomembnejše datume in jih opozori na njih.

Kako poteka vaša »ura novejšje zgodovine«, kot ste poimenovali svoje predavanje?

Svoje predavanje zmeraj razdelim na dva dela. V prvem predavam, povem nekaj pomembnejših zgodovinskih dogodkov iz let 1990 in 1991, nato pa v drugi polovici ure predvajam film z naslovom Bitka v Trzinu, saj se navezuje na območje, kjer predavam. Med filmom še kdaj kaj povem, če se mi zdi pomembno.

Po uvodu, v katerem naštejemo nekaj pomembnejših dogodkov iz svetovne zgodovine v času pred osamosvajanjem Slovenije, ponavadi naprej omenim plebiscit, s katerim smo se Slovenci odločili, da se odcepimo. Povem, da je bil rezultat plebiscita ugoden in da je po njem šla Slovenija naprej po svoji poti.

Naprej pa predavam v tem smislu: »Takratna jugoslovanska oblast v Beogradu se je slovenski odločitvi o izstopu iz skupne države uprla. Nova slovenska oblast se na to ni ozirala, zato so se v Sloveniji začeli oblikovati parlament, zakonodaja, vojska... Med tem dogajanjem je oblast v Jugoslaviji prevzela JA, ki je z grožnjo naši državi hotela preprečiti njen odhod iz Jugoslavije. GŠ jugoslovanske vojske je prek svojega poveljstva v Zagrebu izdal 15. maja 1990 sklep, ki smo ga v Sloveniji razumeli kot sklep o odvzemu orožja, dejansko pa je bil ukaz, da se vso orožje TO preda v skladišča JLA da ga ne bi novonastale struje, ki so se oblikovale po plebiscitu, izrabile.«

Nato opozorim, da se je v letu 1990 začelo oblikovanje MSNZ, na prevzem poveljstva GŠ TO s strani Janeza Slaparja, na decembrski postroj 27. brigade, brigade MORIS v Kočevski Reki in da je vse to pripeljalo do že na začetku omenjenega plebiscita. Po njem kot pomemben datum omenim 15. maj 1991, začetek služenja vojaškega roka v Pekrah in na Igu, in s tem povezan 23. maj, obkolitev vojašnice v Pekrah, s katerim je JLA hotela prekiniti služenje vojaškega roka. V nadaljevanju povem, da so bili ti dogodki povod za demonstracije v Mariboru, na katerih je padla prva žrtev Jože Šimčik. Zaključim pa tako: »25. junija 1991 je bila proslava ob razglasitvi samostojnosti, ki jo boste videli na posnetku. Videli boste tudi spust stare slovenske zastave s peterokrako zvezdo in dvig nove, predajo raporta prvega poveljnika brigade MORIS Toneta Krkoviča predsedniku države Milanu Kučanu.«

Ponavadi jih opozorim, da naša desetdnevna vojna kot dogodke ob osamosvojitvi ponavadi imenujemo, ni najkrajša vojna v zgodovini in da je bila na primer leta 1956 šestdnevna vojna med Izraelci, Angleži, Francozi in Arabci in da ni nujno, da so vojne dolge štiri, sedem ali sto let kot smo navajeni iz zgodovine.

Kakšen je odziv učencev? Kakšen odnos imajo do tega dela slovenske zgodovine?

Različen. Včasih imajo vprašanja, včasih ne. Včasih me sprašujejo, če sem sam tudi bil v boju ali če sem streljal. Kdaj pa kdaj pa se mi je že zgodilo, da je kak učenec začel pripovedovati ali spraševati v smislu: »Oče mi je povedal ... Dedek mi je pripovedoval...«

Včasih sem razrede celo ocenjeval glede na to koliko so sodelovali, kako so bili poslušni. Pri nekaterih sem celo opazil, da imajo moralni čut do teh dogodkov. Drugače se mi zdi, da je njihov odnos do osamosvajanja Slovenije pozitiven.

Kakšni so vaši načrti za prihodnje, boste še predavali?

Ja, zaenkrat še. Tudi za letošnje leto sem že okvirno dogovorjen. Razmišljal sem že, da bi začel predavati tudi na srednjih šolah, morda na kakšni gimnaziji. Zdelo bi se mi zanimivo videti, kakšen bi bil odziv tam.

Kakšno je vaše mnenje o predavanjih na osnovnih šolah o aktivnosti Zveze veteranov vojne za Slovenijo?

Takšna predavanja se mi zdijo kar primerna aktivnost zveze v povezavi z osnovnimi šolami. Mislim, da imajo na vsakem območju v Sloveniji nekaj materiala o dogodkih iz leta 1991 in da bi se morali samo najti pravi ljudje, ki bi bili pripravljene predavati. Morda bi jih bilo potrebno samo malo usmeriti in jim dati nekaj osnovnih napotkov.

Katere možne aktivnosti Zveze veteranov vojne za Slovenijo še vidite v povezavi z osnovnimi in s srednjimi šolami?

Vse aktivnosti, ki jih zveza izvaja na tem področju, se mi zdijo koristne. Od razpošiljanja glasila Veteran, knjig, DVD-jev. Morda bi res bilo predavanja vredno razširiti še na srednje šole.

Priloga Č: Program aktivnosti Ministrstva za šolstvo in šport RS ob 15. obletnici osamosvojitve Slovenije

AKTIVNOSTI MINISTRSTVA ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT OB 15. OBLETNICI
OSAMOSVOJITVE R SLOVENIJE

/.../

2.) SEMINAR OB PETNAJSTLETNICI SLOVENSKE OSAMOSVOJITVE
»ENOTNI V ZMAGI« – Od prvih večstranskarskih volitev do mednarodnega priznanja.

april 1990–maj 1992

- **Maribor, 17. junij 2006**

(podrobnejša predstavitev)

a) PARTNERJI V PROJEKTU:

- Ministrstvo za šolstvo in šport RS
- Društvo učiteljev zgodovine Slovenije
- Zavod RS za šolstvo
- Ministrstvo za kulturo RS
- Muzej novejše zgodovine Slovenije
- Ministrstvo za obrambo RS
- Zveza veteranov vojne za Slovenijo

b) ČLANI ORGANIZACIJSKEGA ODBORA:

- prof. dr. Janko Prunk, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani
- mag. Andreja Valič, Društvo učiteljev zgodovine Slovenije
- Anita Mirjanič, Društvo učiteljev zgodovine Slovenije
- Nina Zupan Šorli, Društvo učiteljev zgodovine Slovenije
- Janez Globočnik, Društvo učiteljev zgodovine Slovenije
- mag. Anja Muck, Ministrstvo za šolstvo in šport RS
- mag. Erika Rustja, Urad za razvoj šolstva, MŠŠ
- Vojko Kunaver, Zavod za šolstvo RS
- Vilma Brodnik, Zavod za šolstvo RS
- mag. Jože Jurša, Ministrstvo za obrambo RS
- Jože Čibej, Zveza veteranov vojne za Slovenijo

c) PROGRAM SEMINARJA

dopoldan

- 9.00–9.30 **registracija in sprejem udeležencev**
- 9.30–10.00** kulturni program:
- himna
- glasbene točke (I. ali II gimnazije Maribor), recitacije (Dare Valič)
- uvodni pozdravi:
Janez Janša, predsednik vlade ???
dr. Milan Zver, minister za šolstvo in šport
Boris Sovič, župan Maribora
mag. Andreja Valič, predsednica DUZS
- 10.00–10.45 dr. Janko Prunk: Osamosvojitve 1991 – najvišja točka v slovenskem narodnem vzponu
- 10.50–11.35 dr. Milan Zver: Dr. Jože Pučnik in slovenska osamosvojitve
dr. Darko Friš: Demosova vlada
- 11.40–12.25
- 12.30–13-00 odmor*
- 13.00–14.00 primeri dobre prakse:
- Anita Mirjanič, Elissa Tawitian, Mitja Kobale, Damjan Snoj, Marjana Goljat, Pavla Karba...
- 14.00–16.30 film o slovenski osamosvojitvi in videospoti (Jože Možina, studio Serpentas, Muzej novejšje zgodovine Ljubljana)
- pogovor z avtorji filma (moderator dr. Janko Prunk)

d) CILJI SEMINARJA

- predstaviti učiteljem zgodovine in državljanske vzgoje različne perspektive pogleda na tematiko slovenske osamosvojitve
- predstaviti učiteljem različne možnosti, kako obravnavati obdobje slovenske osamosvojitve
- predstaviti učiteljem interese države nacionalne varnosti v povezavi z učnim procesom
- seznaniti učitelje o pomenu poučevanja slovenske osamosvojitve pri ozaveščanju učencev in dijakov o razvoju slovenske nacionalne identitete
- spodbuditi učitelje zgodovine, da razmišljajo o vlogi poučevanja zgodovine, ko obravnavamo obdobje nastanka samostojne slovenske države
- omogočiti učiteljem zgodovine aktivno interakcijo o problemih, ki se pojavljajo pri poučevanju o slovenski osamosvojitve pri pouku zgodovine ter refleksijo njihove lastne prakse
- predstaviti učiteljem zgodovine primere dobre prakse o vključevanju tematike slovenske osamosvojitve v pouk zgodovine in aktivne metode njene obravnave pri pouku zgodovine
- predstaviti pouk zgodovine tudi kot priložnost za obravnavanje aktualnih družbenih tem, ki so povezane s slovensko osamosvojitvijo (odnos do drugačnosti, strpnost, vpliv medijev na zgodovinsko zavest učencev, interdisciplinarnost v šoli)

/.../

Priloga D: Vabilo na seminar ob 15. obletnici slovenske osamosvojitve

MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

MINISTRSTVO
ZA NOTRANJE ZADEVE

ZVEZA VETERANOV
VOJNE ZA SLOVENIJO

Zveza policijskih
veteranskih društev SEVER

VABILO NA SEMINAR OB 15-OBLETNICI SLOVENSKE OSAMOSVOJITVE

"Enotni v zmagi" - od prvih večstrankarskih volitev do mednarodnega priznanja

Spoštovani,

vljudno Vas vabimo na seminar ob petnajstletnici slovenske osamosvojitve,
ki bo organiziran v

**CENTRU ZA OBRAMBNO USPOSABLJANJE POLJČE,
v soboto 7. oktobra 2006.**

Seminar želimo izvesti v zadovoljstvo vseh udeležencev, zato vas prosimo,
da zaradi organizacijskih potreb svojo udeležbo potrdite do 30. septembra 2006
po E pošti: zveza@zvvs.si, na telefon 01 524 1784 (ponedeljek, sredo in petek od 7.00 do 15.00),
po faxu 01 524 2688.

V kolikor boste želeli, vam lahko ob zadostnem številu prijavljenih udeležencev iz
posamezne regije, organiziramo avtobusni prevoz. Prosimo vas, da nam to željo
sporočite že ob prijavi in nam istočasno sporočite naslov vaše elektronske pošte ali
telefonsko/GSM številko, kamor vas bomo lahko obvestili o kraju in času odhoda.

Po končanem seminarju bo možen ogled Bleda. Podrobnejše informacije pa boste
prejeli na seminarju.

V projektu sodelujejo Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Društvo učiteljev zgodovine Slovenije,
Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za kulturo RS, Muzej novejšje zgodovine Slovenije,
Ministrstvo za obrambo RS, Ministrstvo za notranje zadeve RS,
Zveza veteranov vojne za Slovenijo in Združenje veteranov Sever.

Veselim se srečanja z Vami in Vas lepo pozdravljamo.

Podpredsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo
Jože Čibej

Program seminarja:

- 8.45 - 9.00: prihod udeležencev
- 9.00 - 9.05: uvodni pozdrav (mag. Andreja Valič Zupan, DUZS)
- 9.05 - 9.20: cilji in načrt seminarja (mag. Jože Jurša, MORS)
- 9.20 - 9.40: predstavitev akcije Sever (dr. Tomaž Čas)
- 9.40 - 9.50: razprava o akciji Sever
- 9.50 - 10.40: predstavitev projekta Manevrske strukture narodne zaščite
(br. Tone Krkovič in g. Vinko Beznik)
- 10.40 - 10.50: razprava o projektu MSNZ
- 10.50 - 11.10: odmor
- 11.10 - 12.20: oboroženi spopadi v dolenski in zahodno štajerski pokrajini
(gen. Albin Gutman in br. Viki Kranjc ter g. Anton Bukovnik)
- 12.20 - 12.35: razprava o oboroženih spopadih v obeh pokrajinah
- 12.35 - 12.45: odmor
- 12.45 - 13.15: vloga civilne družbe v osamosvojitveni vojni (dr. Jože Plut)
- 13.15 - 13.20: razprava o vlogi civilne družbe v osamosvojitveni vojni
- 13.20 - 13.30: zaključek seminarja in dogovor za nadaljnje delo
(mag. Jože Jurša, MORS)
- 13.30 - 14.15: kosilo

**OBMOČNO ZDRUŽENJE
VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO
L E N D A V A**

V A B I M O

Vas na ogled razstave
ob

**15. obletnici osamosvojitvene vojne
za samostojno Slovenijo.**

Razstavo si lahko ogledate
v prostorih Sinagoge v Lendavi
do 10. maja 2006.

Razstava je odprta

ob delavnikih od 12,00 od 16,00 ure,

v soboto in nedeljo od 09,00 do 13,00 ure.

Vljudno vabljeni!

Veteranski pozdrav!

Predsedstvo OZVVS
Lendava